

Analysis of the economic and social impacts and role of secondary residences on rural areas (Case study: villages of Astara County)

Farzad Hafezimoghadam, Seyedeh Sedighe Hassanimehr²✉, Rafat Shahmari Ardjani³, Alireza Pourshikhian⁴

1.PhD Student Department of Geography and urban planning, AstaraBranch, Islamic Azad University, Astara, Iran.
farzadhafzimoghaddam@gmail.com

2.Associate Prof., Department of Geography, AstaraBranch, Islamic Azad University, Astara, Iran.

E: ss.hasanimehr@iau.ac.ir

3.Assistant Prof., Department of Geography, AstaraBranch, Islamic Azad University, Astara, Iran.

E: Ra.shahmari@iau.ac.ir

4.Associate Prof., Department of Geography, AstaraBranch, Islamic Azad University, Astara, Iran.

E: Alireza.poursheykhiyan@iau.ac.ir

ARTICLE INFO

Keywords

Second Homes
Rural Development
Rural Tourism
Local Economy
Quality of Life

ABSTRACT

This research is a comprehensive study of the effects of the development of secondary residences on the economic and social structures of rural areas of Astara County. This research is applied in terms of purpose and descriptive-analytical in terms of method. The required information and data on the economic and social effects of secondary residences were collected through field and library studies. The statistical population of this study is the villages of Astara city. The statistical sample was determined using the Cochran formula and was 358 people. The data were collected through a questionnaire and analyzed using SPSS and Excel software. In the inferential statistics section, after proving the normality of the distribution using the Kolmogorov-Smirnov test, all hypotheses were analyzed using the one-sample t-test. The results showed that the greatest impact of the expansion of secondary residences was related to economic effects (income) with an average of 3.43, and the least impact was related to social effects (education) with an average of 1.99. The research findings show that the formation and expansion of the phenomenon of secondary residences has had significant impacts on economic and social transformations. The findings of this study can provide a basis for local managers and policymakers in planning and managing the development of second homes in rural areas. Accordingly, it is recommended that, while taking advantage of the potential of second homes to increase the income and employment opportunities of local residents, greater attention should be paid to strengthening local community participation and improving infrastructure and social services, particularly educational services. Such measures can help reduce the negative impacts of second-home development and contribute to achieving balanced and sustainable rural development.

Article History:

Received:

18 Ma 2026

Received in revised form:

11 Ju 2026

Accepted:

15 Au 2026

Available online:

23 Au 2026

Citation: Hafezimoghadam, F., Hassanimehr, S. S, Rafat Shahmari Ardjani, R. & Pourshikhian, A. (2026). Analysis of the economic and social impacts and role of secondary residences on rural areas (Case study: villages of Astara County), *Geography*, 24(89), 137-161.

 <http://doi.org/10.22034/jiga.2026.2063357.1415>

© The Author (s).

Publisher: Iranian Geographical Associati This is an open

access article under the CC BY NC license (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>)

Extended Abstract

Introduction

From the perspective of most researchers, secondary settlements are part of the economic, social, physical, and environmental changes of the rural development process. Therefore, the expansion of secondary residences is effective in economic dimensions (creation of employment, improvement of business networks, starting entrepreneurial activities, development of local construction, provision of local services and investment, improvement of quality of life, etc.) and social dimensions (improvement of lifestyle, reduction of outmigration, reduction of isolation, increase of local participation, etc.). Astara County, as one of Iran's natural and cultural tourism destinations, has witnessed a rapid growth of secondary residences in recent years. This growth can have various consequences, including changes in the lifestyle of local people, the creation of new job opportunities, as well as pressure on the natural and cultural resources of the region. One of the most important challenges in the development of rural tourism in Astara County is land use changes and the depletion of natural resources. The conversion of agricultural lands and pastures into residential and recreational areas has placed additional pressure on natural resources, leading to a reduction in vegetation cover and the destruction of natural habitats. The present study aims to investigate and analyze the economic and social consequences of the development of secondary residences in rural areas of Astara County, identifying factors that can be influential in the sustainable development of rural tourism. In this study, the economic and social consequences of these residences on the villages of Astara city were examined and analyzed.

Methodology

The present research is of applied type in terms of purpose and descriptive-analytical in nature. The data collection method in this research is library and field, and in the field method, questionnaire completion is used. The questionnaire consists of two general and specific sections. The general section deals with the demographics and demographics of the statistical sample. A dedicated questionnaire has been prepared with two parts, questions related to economic consequences and social consequences. The statistical population of this study includes the villages of Astara city. The sample size was determined using the Cochran formula to be 358 people and simple stratified random sampling was used.

Results and Discussion

Test of the first hypothesis: "The most important economic consequence of creating secondary residences in the rural areas of Astara city is an increase in the income of the villagers." Statistical hypothesis (because the range of questions has 5 options, its average is 3) SPSS software was used to test the above hypothesis. Given that the hypothesis test was performed for the numerical value of 3 and the results obtained at the minimum significance level (sig²-tailed) at the 95% confidence level are lower than 0.05, therefore, the hypothesis H₀ is rejected. In other words, the most important economic consequence of creating secondary residences in the rural areas of Astara County is an increase in the income of the villagers, therefore, the first hypothesis is confirmed and proven at the 95% confidence level. Testing the second hypothesis "The most important social consequence of creating secondary residences in the villages of Astara city is the reduction in the rate of migration from the village." Statistical hypothesis (Because the range of questions has 5 options, the average is 3) . Now, considering that the hypothesis test was performed for the numerical value of 3 and the results obtained with a minimum significance level (sig²-tailed) at a 95% confidence level are higher than 0.05, therefore, hypothesis H₁ is rejected. In other words, the most important social consequence of creating secondary residences in the villages of Astara city is the reduction in the rate of migration from the village, therefore, the second hypothesis is not confirmed at a 95% confidence level and is rejected. Because the p-value or (sig) of the significance level is equal to zero, which is smaller than the significance level of 0.05, we conclude that there is a significant difference between the questionnaire questions in terms of importance and that from the respondents' perspective, these questions do not have the same value and importance. The results of the Friedman test show that the highest average ratings from the respondents' perspective belonged to income with an average of 3.43, housing and construction with an average of 3.12. Employment with an average of 2.98, production with an average of 2.71, population with an average of 2.28, culture and leisure with an average of 2.21, health and treatment with an average of 2.08, and education with an average of 1.99 were in the next ranks.

Conclusion

The research findings showed that income variables with an average of 3.43 have the greatest impact on the villagers. Also, education with an average of 1.99 has the least impact on the rural community. The expansion of secondary residences in villages has had various consequences in the economic and social fields, both positive and negative. The results of the Kolmogorov-Smirnov test showed that our statistical

sample had a normal distribution, and therefore, to examine the research model, the research hypotheses were examined using the mean test and the help of SPSS software. In this study, to test the first hypothesis, a one-sample t-test was used to compare the mean of the Likert scale responses (5 options) with the hypothetical value of 3 (the midpoint of the spectrum). The sample size was ($n = 358$). The results of the t-test showed that the significance level ($p < 0.05$) at the 95% confidence level is less than the alpha of 0.05, so the null hypothesis (H_0) that the population mean is equal to 3 is rejected. Since the sample mean is significantly greater than 3, it can be concluded that respondents agree with the statement "The most important economic consequence of creating secondary residences in rural areas of Astara County is increasing the income of villagers." Therefore, the first hypothesis of the research is confirmed at a 95% confidence level. Evaluation of the second research hypothesis: The most important social consequence of creating secondary residences in the villages of Astara city is the reduction in the rate of migration from the village. The results of the t-test showed that given that the significance level ($p < 0.05$) at the 95% confidence level is less than the alpha of 0.05, the null hypothesis (H_0) that the population mean is equal to the value of 3 is rejected. Since most respondents did not agree with the statement "The most important social consequence of creating secondary residences in the villages of Astara County is reducing the rate of migration from the countryside," the second hypothesis is rejected.

Funding

There is no funding support.

Authors' Contribution

Equal

Conflict of Interest

Author declared no conflict of interest.

Acknowledgments

We are grateful to all the scientific consultants of this paper.

References

- Aditya, R., Jaya, P., & Zudin, A. (2022). The role of ecotourism in developing local communities in Indonesia. *Journal of Ecotourism*, 23(1), 1-18. DOI:10.1080/14724049.2022.2117368
- Aligholizadeh Firouzjaei (2015). The role and effects of second home tourism development on the social and cultural dimensions of rural settlements (Case study: Mir Shams-eddin Rural District, Tonekabon County). *Human Settlement Planning Studies*, 10(30), 57-67. [In Persian].
- Asari, Ebrahim, et al. (2016). *Rural Tourism: Concepts, Models and Strategies*. Tehran University Press. [In Persian].
- Azizi, Karvan, Rastegar, Shafaq, Heydari, Qodratollah, & Jafarian, Zeinab. (2019). Socio-economic effects of ecotourism on the empowerment of local communities. Case study: Baladeh district in Mazandaran province. *Spatial Economics and Rural Development*, 8(1), 79-96. [In Persian]. SID. <https://sid.ir/paper/521690/fa>
- Baltaci, F., & Cevirge, A. (2020). The impacts of second home tourism on socio-cultural and economic life: The residents' perspectives. Original scientific paper.
- Bigdali, Azam, Einali, Jamshid, Rabet, Alireza, & Abbasi, Fariba (2018). Evaluation of the effects of second home tourism on the quality of life of permanent residents (Case study: Saeedabad Rural District, Ejroudeh County). *Quarterly Scientific and Research Journal of Human Settlement Planning Studies*, 13(1), 216-219. [In Persian].
- Boozrajmehri, Khadijeh, Jafari, Fahimeh, & Moeini, Alireza. (1400). Investigating the effects and consequences of ecotourism settlements on rural communities (Case study: Kang and Derakht Sepidar villages of Khorasan Razavi province). *Human Settlement Planning Studies (Geographical Perspective)*, 16(4), 741-760. [In Persian]. <https://sid.ir/paper/1031125/fa>
- Ebrahimi, Mohammad Sadegh, & Yaghoubi, Mohammad (2019). Analysis of the socio-economic effects of tourism on the development of rural areas in Torqebah District. *Tourism Planning and Development*, 9(34), 199-215. [In Persian]. DOI:10.22080/jtpd.2020.18457.3255
- Einali, Jamshid, & Rumiani, Ahmad (2015). An analysis of the effects of second home tourism in rural areas. Case study: Hesar Vali-Asr rural district – Buin-Zahra city. *Geographical Space*, 15(49), 115-136. [In Persian]. <http://geographical-space.iau-ahar.ac.ir/article-1-1712-fa.html>

- Elahi, Leila (1403). A review of sustainable rural tourism development. *Elites in Science and Engineering*, 9(4), 22-29. [In Persian]. <https://civilica.com/doc/2098177/>
- Esmaili, Fazl-e-Allah, Khodadad, Mehdi, & Moradi, Azam (2011). Economic impacts of second home tourism in the tourism target villages studied: Toshan village, Gorgan. *Tourism and Leisure*, (11), 129-139. [In Persian]. DOI:10.22133/tlj.2021.315833.1022
- Firouznia, Ghadir, Rokneddin Eftekhari, Abdolreza, & Valikhani, Mahboobeh (2013). Consequences of the expansion of villa construction (second homes) in rural areas of Taroud district, Damavand county. *Iranian Geographical Society*, 16(4), 77-99. [In Persian]. DOI:10.30490/rvt.2018.59380
- Fletcher, R., & Neves, K. (2018). Community participation in tourism development. *Tourism Management*, 66(2), 45-58.
- Ghafouri, Ali, Bidkhuri, Alireza, Ostad, Fatemeh, & Shariati, Hamidreza (2013). Investigating the role of tourism on the development of rural settlements from the perspective of sustainable livelihoods (case study of Bojan village in Neyshabur city). 9th Annual International Congress on Civil Engineering, Architecture and Urban Development, Tehran. [In Persian]. <https://civilica.com/doc/1952547/>
- Hatami Khanghahi, Tohid, Vaziri, Vahid, & Taghizadeh Hir, Mahsa (2019). Studying the physical effects of the formation of second homes on the Sarein tourist area from the perspective of stakeholders. *Armanshahr Architecture and Urban Planning*, (30), 31-4. [In Persian].
- Izadi Saadi, Ali Akbar, Taqvaei, Masoud, & Motshoor Gar, Yaqoub (2024). The role of services in tourism development, case study: Shiraz metropolis. *Geography (Iranian Geographical Society)*, 22(82), 1-26. [In Persian]. <https://civilica.com/doc/2127631/>
- Jones, R., & Smith, L. (2021). The interaction between rural tourism and natural resource management in developed countries. *Journal of Environmental Economics*, 53(1), 78-92.
- Kazemi, Mohammad Reza, Shahmari Ardjani, Rafat, & Pourshikhian, Alireza. (1400). Explaining the capacities and contexts of sustainable rural development with emphasis on natural tourism in the villages of Bandar Anzali County. *New Perspectives in Human Geography (Human Geography)*, 13(3), 903-922. [In Persian]. SID. <https://sid.ir/paper/1035263/fa>
- Khademi, Akram (1402). Studying the impact of rural tourism, especially eco-tourism resorts, on the Iranian economy. The first national conference without oil, how?, Tehran. [In Persian]. <https://civilica.com/doc/1893865/>
- Khajeh Nabi, Fahimeh (2016). Evaluation of the economic, social and cultural impacts of tourism on the development of rural areas. Third International Conference on Green Economy, 24-1. [In Persian].
- Kushandaani, K. (2019). Social and Economic Empowerment for Village Women as a Strategy of Village Development. *The Indonesian Journal of Planning and Development*, 4(1), 1. DOI:10.14710/ijpd.4.1.1-6
- Langouri, Zeinab, Nikkhah, Hedayatollah, & Salehi, Sadegh (2013). Investigating the social, economic and environmental effects of the expansion of second homes in rural areas of North Savadkouh County. *Spatial Economics and Rural Development*. [In Persian]. <https://dor.isc.ac/dor/20.1001.1.23222131.1402.0.50.5.1>
- Leal, J. (2006). Multiple residential practices and second homes in Southern Europe: The Spanish Case. In: *An Expanding Europe: Theory, Policy, Participation and Implementation*. [Online]: http://enhr2006ljubl.jana.uirs.si/publish/W24_Leal.pdf
- Lotfinia, Mohammad Taghi, & Amar, Timur (2018). Analysis of the role of second home tourism in physical-spatial developments in tourism target villages in eastern Guilan province in the last decade. [Journal title not given], 16(56), 122-137. [In Persian]. <https://rimag.ir/fa/Article/8800/FullText>
- Martin, P., & Wilson, D. (2022). Economic and social impacts of tourism on rural areas in developing countries. *Journal of Rural Development*, 38(4), 211-227.
- Mazedi, Hajar, Monshizadeh, Rahmatollah, Azizpour, Farhad, & Rahmani, Bijan. (2019). Spatial organization of tourism destinations in rural areas. *Geography*, 18(64), 23-35. [In Persian]. SID. <https://sid.ir/paper/959178/fa>
- Mehdipour, Manouchehr, Amar, Timour, & Pourramazan, Isa (2011). The role of second home tourism in physical and environmental changes in Lahijan County over the past two decades (Case study: Shirjoupasht Rural District, Lahijan County). *Tourism Space Journal*, 10(40), 33-46. [In Persian].
- Mohammadi, Mostafa, & Mirtaghian Roudsari, Seyed Mohammad (2016). Strategic Entrepreneurship of Rural Tourism Destinations (Case Study: Janat Rudbar Rural District, Ramsar). *Geography*, 14(49), 249-276. [In Persian]. SID. <https://sid.ir/paper/150206/fa>
- Movahed, Ali, Shamaei, Ali, Sasanpour, Farzaneh, & Arjomandi, Mansour (2019). An analysis of sustainable urban tourism capacities, case study: Yazd city. *Iranian Geographical Society*, 18(67), 40-56. [In Persian]. <https://dor.isc.ac/dor/20.1001.1.27172996.1399.18.4.3.4>

- Nazmfar, Hossein, & Alibakhshi, Ameneh. (1400). Future research on tourism development planning (case study: Ardabil province). *Applied Research in Geographical Sciences (Geographical Sciences)*, 21(63), 59-79. [In Persian]. SID. <https://sid.ir/paper/965768/fa>
- Noghreh Alizadeh Deravi, B., Ghodskhah Daryaei, M., & Heydari Safari Kouchi, A. (2020). Prioritization of forest degradation factors in West Gilan during 24-years, using remote sensing techniques. *Physical Geography Quarterly*, 13(49), 23-34.
- Rahimi, Ali, Rezaei, Mohammad Reza, & Pashapour, Hojatollah (1403). Future research on trends affecting the development of Iranian tourism in the post-Corona era. *Human Geography Research*, 56(1). [In Persian]. DOI:10.22059/jhgr.2022.335020.1008421
- Rezvani, Mohammad Reza, Akbarian Ronizi, Saeed Reza, Eftekhari, Rokn-eddin, Abdolreza, & Seyed Ali, Badri (2011). Comparative analysis of the economic effects of second home tourism and daily tourism on rural areas, with a sustainable development approach (case study: Shemiranat County, Tehran Province). [In Persian]. <https://civilica.com/doc/1750468/>
- Roshanali, Mohammad, & Riahi, Vahid (2017). The role of ecotourism in the economic development of rural areas (Case study: Panj Hazareh Rural District, Behshahr County). *Geography of Tourism Space*, 7(25), 51-65. [In Persian]. SID. <https://sid.ir/paper/214166/fa>
- Sadeghlou, Tahereh, & Erfani, Zeinab (2001). Analysis of factors of land use change in rural areas using a grounded theory approach (case study: villages of Shandiz district). *Geographical Space*, 21(73), 35-54. [In Persian]. <http://geographical-space.iau-ahar.ac.ir/article-1-3037-fa.html>
- Saeedi, Abbas, & Soltani Moghaddis, Reyhaneh (2013). The role of second homes in tourism and capital flows in rural areas. Case: Binalood district (Khorasan Razavi). *Geography*, 11(36), 33-53. [In Persian]. SID. <https://sid.ir/paper/150398/fa>
- Sarwar, Rahim, & Mahmoudian, Mitra (2016). Second Home Tourism and Its Effects on Rural Areas (Case Study: Villages of Mehmandost Nir Rural District). *Spatial and Place Research*, 1(1). [In Persian].
- Shabani, Atefeh, Mohammadi, Hamidreza, & Mahdavi-Hajiluei, Masoud (1401). The position of handicrafts in the tourism development of Matkazin village (Mazandaran province). *Iranian Geographical Society*, 20(73), 157-169. [In Persian]. <https://dor.isc.ac/dor/http://dor.net/dor/20.1001.1.27833739.1401.20.73.9.7>
- Smith, J., & Jones, A. (2023). The impact of second homes tourism on rural communities. *Tourism Economics Journal*, 45(2), 123-145.
- Smith, M., & Robinson, J. (2024). The future of tourism: Trends and scenarios for the coming decade. *Foresight*, 26(1), 85-99.
- Soltani, Zahra, Goodarzi, Majid, & Bavi, Somayeh (2015). Structural equation modeling of factors affecting the formation and sustainability of ecotourism resorts in Abadan County. *Iranian Geographical Society*, 23(84), 65-87. [In Persian]. DOI:10.22034/jiga.2025.2049631.1369
- Taher, Narges, Sahneh, Bahman, & Najafi Kani, Ali Akbar (2018). An analysis of the performance of second homes in sustainable development, Mountainous villages: A case study: Chahardangeh district, Sari county. *Quarterly Journal of Village and Development*, 21(1), 133-159. [In Persian].
- Taylor, R., & Clark, G. (2018). Environmental impacts of second homes in rural areas: A systematic review. *Environmental Management*, 62(4), 678-692.
- Wang, X., Zhen, F., Tang, J., Shen, L., & Liu, D. (2021). Applications, experiences, and challenges of smart tourism development in China. *Journal of Urban Technology*, 1-26. DOI:10.1080/10630732.2021.1879605
- Wang, X., Zhen, F., Tang, J., Shen, L., & Liu, D. (2021). Applications, experiences, and challenges of smart tourism development in China. *Journal of Urban Technology*, 1-26. DOI:10.1080/10630732.2021.1879605

تحلیل اثرات اقتصادی و اجتماعی و نقش اقامتگاه‌های ثانویه بر نواحی روستایی مورد مطالعه: روستاهای شهرستان آستارا

فرزاد حافظ مقدم^۱، سیده صدیقه حسنی مهر^۲، رفعت شه‌ماری اردجانی^۳، علیرضا پورشیخیان^۴

۱. دانشجوی جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، واحد آستارا، دانشگاه آزاد اسلامی، آستارا، ایران. E: farzadhafezimphaddam@gmail.com

۲. دانشیار گروه جغرافیا، واحد آستارا، دانشگاه آزاد اسلامی، آستارا، ایران. E: ss.hasanimehr@iau.ac.ir

۳. استادیار گروه جغرافیا، واحد آستارا، دانشگاه آزاد اسلامی، آستارا، ایران. E: Ra.shahmari@iau.ac.ir

۴. استادیار گروه جغرافیا، واحد آستارا، دانشگاه آزاد اسلامی، آستارا، ایران. E: Alireza.poursheykhiyan@iau.ac.ir

اطلاعات مقاله چکیده

واژگان کلیدی:

اقامتگاه‌های ثانویه
توسعه روستایی
گردشگری روستایی
اقتصاد محلی
کیفیت زندگی

این پژوهش به بررسی کاملی از تأثیرات توسعه اقامتگاه‌های ثانویه بر ساختارهای اقتصادی و اجتماعی مناطق روستایی شهرستان آستارا می‌پردازد. این پژوهش از نظر هدف، کاربردی و از نظر روش، توصیفی - تحلیلی می‌باشد. اطلاعات و داده‌های مورد نیاز در مورد اثرات اقتصادی و اجتماعی اقامتگاه‌های ثانویه از طریق مطالعات میدانی و کتابخانه‌ای، جمع‌آوری گردید. جامعه آماری این تحقیق، روستاهای شهرستان آستارا است. نمونه آماری، با استفاده از فرمول کوکران و به تعداد ۳۵۸ نفر تعیین شد. داده‌ها از طریق پرسش‌نامه گردآوری و با بهره‌گیری از نرم‌افزارهای SPSS و Excel تحلیل شد. در بخش آمار استنباطی نیز پس از اثبات نرمال بودن توزیع با استفاده از آزمون کولمگروف - اسمیرنوف، تحلیل تمامی فرضیات از آزمون تی تک نمونه‌ای انجام شد. نتایج نشان داد که بیشترین تأثیر گسترش اقامتگاه‌های ثانویه مربوط به اثرات اقتصادی (درآمد) با میانگین ۳/۴۳ و کمترین تأثیر را اثرات اجتماعی (آموزش) با میانگین ۱/۹۹ داشته است. یافته‌های تحقیق نشان می‌دهد که شکل‌گیری و گسترش پدیده اقامتگاه‌های ثانویه تأثیرات چشمگیری بر دگرگونی‌های اقتصادی و اجتماعی داشته است و نتایج این پژوهش می‌تواند مبنایی برای برنامه‌ریزی مدیران و سیاست‌گذاران محلی در راستای مدیریت توسعه اقامتگاه‌های ثانویه در نواحی روستایی باشد. بر این اساس، پیشنهاد می‌شود ضمن بهره‌گیری از ظرفیت اقامتگاه‌های ثانویه برای افزایش درآمد و اشتغال ساکنان محلی، با تقویت مشارکت جامعه محلی و توجه به زیرساخت‌ها و خدمات اجتماعی، به‌ویژه خدمات آموزشی، زمینه کاهش پیامدهای منفی و تحقق توسعه متوازن و پایدار روستایی فراهم شود.

تاریخ دریافت

۱۴۰۴/۱۲/۲۷

تاریخ بازنگری:

۱۴۰۵/۰۴/۲۰

تاریخ پذیرش:

۱۴۰۵/۰۲/۲۴

تاریخ چاپ:

۱۴۰۵/۰۶/۰۱

استناد: حافظ مقدم، فرزاد؛ حسنی مهر، سیده صدیقه؛ شه‌ماری اردجانی، رفعت و پورشیخیان، علیرضا. (۱۴۰۵). تحلیل اثرات اقتصادی و اجتماعی و نقش اقامتگاه‌های ثانویه بر نواحی روستایی (مورد مطالعه: روستاهای شهرستان آستارا)، جغرافیا ۲۴(۸۹)، ۱۳۷-۱۶۱.

doi <http://doi.org/10.22034/jiga.2026.2063357.1415>

صاحب امتیاز: انجمن جغرافیای ایران

© نویسندگان

مقدمه و پیشینه

گردشگری در اغلب کشورهای جهان به‌ویژه جهان سوم، کلید اقتصاد بشمار می‌رود، تا جایی که در این کشورها گردشگری بیش از سایر برنامه‌های توسعه در اولویت قرار گرفته است (موحد و همکاران، ۱۳۹۹:۴۱). توسعه گردشگری در نواحی روستایی می‌تواند زمینه‌ساز رشد اقتصادی، متنوع‌سازی اقتصاد روستایی، ایجاد اشتغال و درآمد، کاهش مهاجرت‌های روستاییان به شهرها در مناطق روستایی شود (مزیدی و همکاران، ۱۳۹۹:۲۴). حال که روند شهری شدن به تدریج در حال افول است و الگوی شهرگزیزی دیده می‌شود و از سویی ارزش و اهمیت زندگی روستایی و بومی بیش از پیش نمایان شده است، می‌باید بسترسازی خدمتی فضاهای روستایی به گونه‌ای طراحی شود تا حضور گردشگران، زمینه را برای توسعه اقتصادی و اجتماعی آنها فراهم کند (محمدی گرفمی، ۱۴۰۰:۴۸). توسعه گردشگری در هر کشوری نیازمند سرمایه‌گذاری است این امر به‌ویژه در مبحث توسعه گردشگری مناطق روستایی حائز اهمیت است (شعبانی و همکاران، ۱۴۰۱:۱۵۶). از دیدگاه بیشتر محققان اقامتگاه‌های ثانویه به عنوان جزئی از تغییرات اقتصادی، اجتماعی، کالبدی و زیست‌محیطی فرایند توسعه روستایی است؛ بنابراین، گسترش اقامتگاه‌های ثانویه در ابعاد اقتصادی (ایجاد اشتغال، بهبود شبکه تجاری، شروع فعالیت کارآفرینی، توسعه ساخت و ساز محلی، تأمین خدمات و سرمایه‌گذاری محلی، بهبود کیفیت زندگی) اجتماعی (ارتقای شیوه زندگی، کاهش برون کوچی، کاهش انزوا، افزایش مشارکت محلی) مؤثر است (عینالی و همکاران، ۱۳۹۴:۱۲۰). یکی از اهداف کلان دولت ایران، تقویت و توسعه اقتصادی از طریق گردشگری و سرمایه‌گذاری در زیرساخت‌ها است. اقامتگاه‌های ثانویه به عنوان یک منبع درآمد پایدار برای جوامع محلی عمل می‌کنند. این اقامتگاه‌ها می‌توانند در ایجاد اشتغال و افزایش درآمد خانوارها نقش بسزایی داشته باشند (ابراهیمی و همکاران، ۱۳۹۹:۲۱۵).

شهرستان آستارا، به عنوان یکی از مقاصد گردشگری طبیعی و فرهنگی ایران، در سال‌های اخیر شاهد رشد سریع اقامتگاه‌های ثانویه بوده است. این رشد می‌تواند پیامدهای گوناگونی از جمله تغییر در سبک زندگی مردم محلی، ایجاد فرصت‌های شغلی جدید و همچنین فشار بر منابع طبیعی و فرهنگی این منطقه را به همراه داشته باشد (Smith, 2024:99). یکی از مهم‌ترین چالش‌هایی که در روند توسعه گردشگری روستایی در شهرستان آستارا مشاهده می‌شود، تغییرات کاربری اراضی و کاهش منابع طبیعی است. تبدیل اراضی کشاورزی و مراتع به مناطق مسکونی و تفریحی، فشار مضاعفی بر منابع طبیعی وارد کرده و منجر به کاهش پوشش گیاهی و تخریب زیستگاه‌های طبیعی شده است. مطالعات میدانی نشان می‌دهند که مساحت اراضی مسکونی در شهرستان آستارا از سال ۱۳۷۴ تا ۱۴۰۴ به میزان قابل توجهی افزایش یافته است. این افزایش، نمایانگر روند تبدیل اراضی کشاورزی به مسکونی است که به نوبه‌ی خود، به کاهش اراضی کشاورزی و مرتعی منجر شده است. نگاهی به تحولات دهه‌های اخیر در روستاهای آستارا، نمایانگر تغییرات چشمگیری در بافت و ساختار این مناطق است. گسترش بی‌رویه‌ی ساخت‌وساز ویلاها و اقامتگاه‌های تفریحی، موجب دگرگونی هویت بسیاری از این روستاها شده و پرسش‌های مهمی را در خصوص پایداری این روند توسعه، عدالت در توزیع منافع و پیامدهای زیست‌محیطی آن مطرح می‌سازد. با توجه به این مسائل و چالش‌ها، پژوهش حاضر با هدف بررسی و تحلیل پیامدهای اقتصادی و اجتماعی توسعه‌ی اقامتگاه‌های ثانویه در نواحی روستایی شهرستان آستارا، به شناسایی عواملی می‌پردازد که می‌توانند در توسعه‌ی پایدار گردشگری روستایی تأثیرگذار باشند. این پژوهش، همچنین به بررسی تأثیرات منفی تغییرات کاربری اراضی و تخریب منابع طبیعی بر کیفیت زندگی روستاییان خواهد پرداخت و در نهایت، راهکارهایی برای مدیریت پایدار منابع گردشگری در این شهرستان پیشنهاد خواهد کرد.

هدف این پژوهش بررسی پیامدهای اقتصادی اقامتگاه‌های ثانویه بر نواحی روستایی شهرستان آستارا می‌باشد و پرسش اصلی که این پژوهش در پی پاسخ به آن است، عبارت است از: پیامدهای اقتصادی و اجتماعی توسعه‌ی اقامتگاه‌های ثانویه در نواحی روستایی شهرستان آستارا کدام‌اند و چگونه می‌توان این پیامدها را به سمت توسعه‌ی پایدار هدایت کرد؟ در این پژوهش، به بررسی و تحلیل پیامدهای اقتصادی و اجتماعی این اقامتگاه‌ها بر روستاهای شهرستان آستارا پرداخته شد. مطالعاتی متعدد در رابطه با اقامتگاه‌های ثانویه در داخل و خارج انجام شده است که در ذیل به نمونه‌هایی منتخب از مطالعاتی که در دنیا در ارتباط با پژوهش مورد مطالعه بوده است اشاره می‌گردد:

روشنعلی و همکاران (۱۳۹۶)، در مقاله خود با عنوان نقش بوم‌گردی در توسعه اقتصادی مناطق روستایی می‌نویسند بوم‌گردی در ایجاد و افزایش اشتغال، ارتقا سطح درآمد مردم و افزایش میزان سرمایه‌گذاری تأثیر مثبت و معنادار دارد. همچنین نتایج نشان داد دهستان پنج هزاره از لحاظ منابع طبیعی، جذابیت‌های پیرامون و دسترسی، وضعیت مناسبی دارد؛ ولی از نظر امکانات رفاهی توریست کمبودهایی دارد که در این زمینه دولت یا بخش خصوصی می‌تواند با مطالعه کامل و جامع منطقه با توجه به توان‌های آن و با لحاظ کردن اصول زیربنایی توسعه پایدار در جهت رفع کمبودهای منطقه اقدام کند.

لطفی‌نیا و همکاران (۱۳۹۷)، در پژوهشی با نام «تحلیل نقش گردشگری خانه‌های دوم در تحولات کالبدی - فضایی روستاهای هدف گردشگری شرق استان گیلان در دهه اخیر» دریافتند که در دهه اخیر گردشگری خانه‌های دوم در زمینه کالبدی فضایی اگر چه اثرات و پیامدهای مثبت همچون نوسازی ساختمان‌ها و بهبود کالبد روستا، استفاده از مصالح پردوام در ساخت و سازها، کاهش اراضی متروک و بی‌استفاده جهت احداث خانه‌های دوم در این روستا شده اما اثرات و پیامدهای منفی از قبیل تغییر و تخریب اراضی کشاورزی، تغییر کاربری اراضی و تغییر الگوی مسکن نیز به همراه داشته است.

حیدری مستعلی و همکاران (۱۳۹۸)، در تحقیقی با هدف «بررسی پیامدهای توسعه گردشگری و گسترش خانه‌های دوم در شهرستان طبرقه شاندریز» به نتیجه رسیدند که اثرات فعالیت‌های مخرب عمدتاً ناشی از فعالیت‌هایی نظیر تغییر کاربری از یک سو و از سوی دیگر زباله‌ریزی و آلودگی رودخانه‌ها به منطقه بوده است.

حاتمی خانقاهی و همکاران (۱۳۹۹)، در تحقیقی با عنوان "اثر کالبدی شکل‌گیری خانه‌های دوم بر منطقه گردشگری سرعین از دیدگاه دینفعان" به این نتیجه رسیدند که سه گروه دینفعان (گردشگران، جامعه محلی و متصدیان گردشگری) با بهبود شرایط کالبدی به طور کلی موافق هستند و عواملی چون افزایش امکانات و خدمات، بهبود امکانات اداری، ایجاد ساختمان‌هایی با مصالح جدید، بهبود راه‌های ارتباطی و ... از جمله اثرات مثبت کالبدی حاصل از حضور خانه‌های دوم می‌باشد.

اسمعیلی و همکاران (۱۴۰۰)، تأثیرات اقتصادی گردشگری خانه‌های دوم در روستاهای هدف گردشگری مورد مطالعه: روستای توشن گرگان. یافته‌های این تحقیق نشان می‌دهد که توسعه گردشگری خانه‌های دوم در روستای توشن آثار اقتصادی زیادی به دنبال داشته است، اما تأثیرات منفی آن بیشتر از تأثیرات مثبت بوده است.

کاظمی و همکاران (۱۴۰۰)، تبیین ظرفیت‌ها و زمینه‌های توسعه پایدار روستایی با تأکید بر گردشگری طبیعی در روستاهای شهرستان بندر انزلی. نتایج نشان داد که گردشگری طبیعی می‌تواند علاوه بر تنوع‌بخشی به اقتصاد ملی، امتیازات اقتصادی، اجتماعی - فرهنگی و زیست‌محیطی زیادی برای نواحی روستایی و کمتر توسعه‌یافته به ارمغان آورد.

وودز^۱ و همکاران (۲۰۱۷). در مطالعه‌ای به تحلیل تأثیرات فرهنگی و اجتماعی اقامتگاه‌های ثانویه در مناطق روستایی پرداخته‌اند. یافته‌ها نشان داد که وجود گردشگران خارجی می‌تواند به تغییرات فرهنگی و اجتماعی منجر شود که در برخی موارد منافع بلندمدت روستاها را تهدید می‌کند.

تیلور^۲ و همکاران (۲۰۱۸)، در تحقیقی با نام بررسی اثرات بلندمدت اجتماعی، اقتصادی و زیست‌محیطی خانه‌های دوم در مناطق روستایی، عواملی مانند پویایی جمعیت، الگوهای اشتغال، ارزش املاک و شاخص‌های اکولوژیکی و همچنین نقش حکومت محلی را بررسی می‌کنند. نتایج مطالعات آنان نشان می‌دهد که اثرات خانه‌های دوم در مناطق روستایی در طول زمان تغییر می‌کند، در حالی که مزایای اقتصادی اولیه مانند افزایش ارزش اموال و درآمد گردشگری ممکن است مشاهده شود و همچنین پیامدهای اجتماعی و زیست‌محیطی شامل جابه‌جایی ساکنان محلی و تخریب محیط‌زیست را نیز در برمی‌گیرد.

کوشاندانی^۳ (۲۰۱۹) در پژوهشی تحت عنوان "توانمندسازی اجتماعی و اقتصادی روستا به‌عنوان راهبرد توسعه روستا" درلرپ به این نتیجه رسیده است که دولت در برنامه‌های توانمندسازی خود به زنان اولویت داده و در زمینه‌های توسعه مانند بهداشت، آموزش، به حداقل رساندن خشونت خانگی، کشاورزی، کاهش فقر و کارآفرینی تلاش کرده است و به وسیله برخی امکانات عمومی که توسط دولت فراهم شده است زنان می‌توانند درآمد بیشتری کسب کنند و این به بهبود سلامت زنان کمک می‌کند و توانمندسازی زنان می‌تواند بر توسعه روستا مؤثر بوده و تأثیر آن بر کل جامعه ملموس خواهد بود.

آدیتیا^۴ و همکاران (۲۰۲۰) در پژوهشی تحت عنوان "توانمندسازی جامعه از طریق بهره‌برداری پتانسیل‌های گردشگری روستایی" در اندونزی به این نتیجه رسیده است که توانمندسازی روستایی از طریق روستای توریستی یکی از پیشنهادها در جهت بهبود اقتصاد روستاییان است که در این زمینه مؤسسات حمایتی مالی (ADD) به روستاهای این منطقه تخصیص داده شده تا پتانسیل‌ها بتواند شکوفا گردند که این عاملی برای استقلال ساکنین آنجاست.

جونز^۵ و همکاران (۲۰۲۱)، در پژوهشی به بررسی تعامل بین گردشگری روستایی و مدیریت منابع طبیعی در کشورهای پیشرفته پرداخته‌اند. یافته‌های این مطالعه نشان داد که در مناطقی که گردشگری خانه‌های دوم رشد زیادی داشته است، با مشکلات زیست‌محیطی و کاهش منابع طبیعی مواجه شده‌اند.

مارتین^۶ و همکاران (۲۰۲۲)، این تحقیق به بررسی تأثیرات اقتصادی و اجتماعی گردشگری بر جوامع روستایی در کشورهای در حال توسعه پرداخته است. نتایج نشان داد که علی‌رغم ایجاد فرصت‌های شغلی جدید، گردشگری می‌تواند موجب نابرابری‌های اقتصادی و مشکلات اجتماعی مانند مهاجرت غیرقانونی و تغییر در روابط خانوادگی شود.

اسمیت^۷ و همکاران (۲۰۲۳)، در تحقیقی به بررسی اثرات گردشگری خانه‌های دوم بر جوامع روستایی پرداخته‌اند و به این نتیجه رسیدند که توسعه خانه‌های دوم می‌تواند موجب افزایش فرصت‌های اقتصادی در کوتاه‌مدت شود، ولی در بلندمدت، این فرآیند ممکن است به تغییرات ساختاری منفی در ساختار اجتماعی و محیطی روستاها منجر شود.

1 Woods

2 Taylor

3 Kushandaani

4 Aditya

5 Jones

6 Martin

7 Smith

مرور مطالعات داخلی و خارجی نشان می‌دهد که توسعه گردشگری و اقامتگاه‌های ثانویه می‌تواند پیامدهای دوگانه‌ای برای نواحی روستایی داشته باشد. از یک سو، این پدیده با ایجاد اشتغال، افزایش درآمد، رونق فعالیت‌های اقتصادی، افزایش سرمایه‌گذاری و بهبود برخی امکانات و خدمات همراه است و از سوی دیگر، می‌تواند پیامدهایی همچون افزایش نابرابری اقتصادی، تغییر الگوی زندگی و روابط اجتماعی، تغییر کاربری اراضی و فشار بر منابع طبیعی را به دنبال داشته باشد. بنابراین، آثار اقامتگاه‌های ثانویه به شرایط اقتصادی، اجتماعی و محیطی هر منطقه و نحوه مدیریت و برنامه‌ریزی گردشگری وابسته است. با وجود مطالعات انجام‌شده، بخش قابل توجهی از پژوهش‌های پیشین بر بررسی یک یا چند پیامد مشخص گردشگری یا اقامتگاه‌های ثانویه در مناطق خاص متمرکز بوده و بررسی همزمان ابعاد اقتصادی و اجتماعی این پدیده در نواحی روستایی کمتر مورد توجه قرار گرفته است. همچنین، با توجه به تفاوت ویژگی‌های مکانی و اجتماعی روستاهای گردشگری، نتایج مطالعات سایر مناطق را نمی‌توان به‌طور مستقیم به شهرستان آستارا تعمیم داد. از این رو، بررسی آثار اقامتگاه‌های ثانویه در بستر جغرافیایی و اجتماعی روستاهای آستارا ضروری به نظر می‌رسد. بر این اساس، پژوهش حاضر با هدف تحلیل اثرات اقتصادی و اجتماعی و نقش اقامتگاه‌های ثانویه در نواحی روستایی شهرستان آستارا انجام شده است تا ضمن شناسایی پیامدهای مثبت و منفی این پدیده، میزان و جهت تأثیر آن بر شرایط اقتصادی و اجتماعی جامعه محلی را بررسی کند. از این منظر، پژوهش حاضر می‌تواند بخشی از خلأ موجود در مطالعات مرتبط با پیامدهای همزمان اقتصادی و اجتماعی اقامتگاه‌های ثانویه در روستاهای شهرستان آستارا را پوشش دهد.

مبانی نظری

گسترش زیرساخت‌های اقتصادی، بهداشتی، امنیتی و ارتباطی در قرن بیست و یکم گردشگری را به واقعیتی اجتناب‌ناپذیر در زندگی انسان‌ها تبدیل کرده است (ایزدی سعدی و همکاران، ۱۴۰۳:۲). توسعه گردشگری، فواید اقتصادی (افزایش تولید ناخالص داخلی، اشتغال‌زایی، افزایش درآمد ساکنان و جذب سرمایه‌گذاران خارجی)، اجتماعی (افزایش فعالیت‌های فرهنگی و تبادل فرهنگی، مشارکت اجتماعی، ترویج ارزش‌های فرهنگی بومی) و زیست‌محیطی (حفاظت از محیط‌زیست، منابع و چشم‌اندازهای طبیعی) متعددی را به همراه دارد (خواجه نبی، ۱۳۹۵:۲۴). گردشگری را به‌عنوان پدیده‌های اجتماعی و اقتصادی که تشکیل‌دهنده بزرگ‌ترین حرکت مسالمت‌آمیز مردم در سراسر جهان است می‌دانند (رحیمی و همکاران، ۱۴۰۳:۵۰). در واقع رشد اقتصادی که خود ناشی از سرمایه‌گذاری است می‌تواند به صورت مستقیم و غیرمستقیم ایجاد درآمد و اشتغال نماید. در کنار تأثیرات اقتصادی، از جمله مهم‌ترین ملاحظات توسعه گردشگری در هر منطقه آثار اجتماعی- فرهنگی گردشگری آن است. اندازه‌گیری این آثار نسبت به آثار اقتصادی و زیست‌محیطی به مراتب مشکل‌تر است. تأثیر این آثار در کشورهایی که دارای بافت اجتماعی سنتی هستند، بیشتر است (نظم فر و همکاران، ۱۴۰۰:۶۲).

توسعه روستایی راهبردی است که به منظور بهبود زندگی اقتصادی و اجتماعی اقشار و گروه‌های خاص از مردم روستا طراحی شده است و مواردی چون بهبود و بهره‌وری با بهره‌گیری از سازوکارهایی چون برنامه‌ریزی، سازماندهی، تقویت خوداتکایی فردی و جمعی و ایجاد دگرگونی مناسب در ساختارهای ذهنی و اجتماعی روستاییان تلاش می‌کند که در آنها قدرت، توان و اختیار بهره‌گیری از قابلیت‌ها و منابع در اختیارشان را تقویت کند تا به واسطه آن بتوانند وضعیت موجودشان را به وضعیت مناسب و مطلوب‌تر تغییر دهند (لنگوری و همکاران، ۱۴۰۲:۷۴). توسعه گردشگری در مناطق

روستایی عنصری اساسی است و یکی از راه‌های نجات روستاها از فقر، مهاجرت و مشکلات اجتماعی و اقتصادی به شمار می‌رود (سلطانی و همکاران، ۱۴۰۴:۶۴). گردشگری روستایی به‌عنوان شکلی از فعالیت اقتصادی در مناطق روستایی، تأثیرات مثبت و منفی بر محیط‌زیست، انسان و طبیعت دارد (بیگدلی و همکاران، ۱۳۹۷:۲۱۶). امروزه، این صنعت در توسعه اقتصادی و اجتماعی کشورها نقش بسزایی ایفا کرده و اقتصاددانان آن را به‌عنوان اقتصاد نامرئی معرفی کرده‌اند (الهی، ۱۴۰۳:۲۲). گردشگری روستایی مقوله جدیدی در متون توسعه روستایی می‌باشد که همچون توسعه دارای ابعاد و آثار گوناگونی است. گردشگری روستایی با ارائه جذابیت و ایجاد تمایل در استفاده از فضا و ویژگی‌های محیط روستایی برای گردشگران و همچنین کارکردی جهت بهبود و ارتقای شاخص‌های اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و زیست‌محیطی منطقه مورد توجه بسیاری واقع شده است (محمدی و همکاران ۱۳۹۵:۲۵۰). خانه‌های دوم یکی از رایج‌ترین شکل اقامت در گردشگری روستایی است و به همین دلیل شکل‌گیری و گسترش این نوع خانه‌ها امروزه به عنوان یکی از مهم‌ترین پیامدهای توسعه گردشگری در نواحی روستایی است (فیروزنیا و همکاران، ۱۳۹۲:۱۵۰). خانه‌های دوم در ایران بیشتر به مثابه نوعی تشخیص اجتماعی و یا سرمایه‌گذاری در شرایط بحرانی و البته برخورداری از چشم‌اندازهای زیبای روستای مطرح شده‌اند (سعیدی و همکاران، ۱۳۹۲:۳۴). اقامتگاه‌های ثانویه خانه‌هایی است که توسط خانوارهای ساکن در نقاط دیگر خریداری و یا به مدت طولانی اجاره می‌شود. چنین خانه‌هایی معمولاً در نواحی روستایی قرار داشته و برای مقاصد تفریحی استفاده می‌شوند، دارای اسمی خانه‌های آخر هفته و خانه‌های تعطیلات نیز هستند (رضوانی، ۱۳۹۰: ۶۰). اقامتگاه‌های ثانویه، به‌ویژه در مناطق روستایی، با ارائه خدمات منحصر به فرد و تجربه‌های بومی، می‌توانند گردشگران را به سمت خود جلب کنند. این جذب گردشگر، به طور مستقیم منجر به افزایش درآمد برای ساکنین محلی می‌شود. درآمد حاصل از گردشگری می‌تواند به تأمین هزینه‌های زندگی، بهبود کیفیت خدمات عمومی و سرمایه‌گذاری در سایر بخش‌های اقتصادی کمک کند (سرور و همکاران، ۱۳۹۵:۴۱). گسترش اقامتگاه‌های ثانویه در مناطق روستایی نشان‌دهنده بعد جدیدی از افزایش پیچیدگی الگوهای حرکتی معاصر است که امروزه بیشتر به چالشی واقعی در مناطق جاذب گردشگر مبدل شده است که با اقامت گردشگران در آن و خدمات عمومی در ارتباط با محل اقامت مدنظر قرار می‌گیرد و به عنوان جایگزینی برای شهرنشینی و عوامل مشابه آن می‌باشد (لیال، ۲۰۰۶:۲۴). اقامتگاه‌های ثانویه به‌عنوان یکی از پدیده‌های رو به رشد در نواحی روستایی، تأثیرات گسترده‌ای بر جنبه‌های اقتصادی، اجتماعی و محیطی این مناطق دارند. با افزایش توسعه این نوع اقامتگاه‌ها، تحولات عمیقی در ساختار اقتصادی و اجتماعی روستاها به وجود آمده است که توجه بسیاری از پژوهشگران را به خود جلب کرده است. این اقامتگاه‌ها معمولاً در نواحی روستایی با جاذبه‌های طبیعی و گردشگری بالا ساخته می‌شوند و می‌توانند منجر به افزایش تقاضا برای خدمات محلی، بهبود زیرساخت‌ها و رشد اشتغال در این نواحی شوند، اما در عین حال ممکن است تأثیرات منفی نیز به دنبال داشته باشند. از جمله این تأثیرات منفی می‌توان به تغییرات در ساختار سنتی اجتماعی، افزایش هزینه‌های زندگی و فشار بر منابع طبیعی اشاره کرد (Fleischer & Neves, 2018:58).

جدول ۱. دیدگاه‌های تحقیقات مربوط به اقامتگاه‌های ثانویه و اهداف آنها

اهداف مورد نظر	دیدگاه‌های تحقیق
توزیع جغرافیایی آینده اقامتگاه‌های ثانویه در یک ناحیه خاص بررسی خاص، بررسی اشکال خاص رشد و توزیع اقامتگاه‌های ثانویه، ارائه مدل‌های رشد اقامتگاه‌های ثانویه	جغرافیایی
بررسی تحریکات اقامتگاه‌های ثانویه، بررسی انواع فعالیت‌های مردم روستا، بررسی خدماتی که صاحبان ویلاها در زمان	گردشگری

اقامت نیاز دارند	
محیطی (اکولوژیکی)	بررسی تأثیرات اقامتگاه‌های ثانویه بر روی محیط طبیعی
روان‌شناختی - اجتماعی	بررسی تأثیرات اقامتگاه‌های ثانویه بر روی جامعه میزبان، بررسی رفتار مردم محلی در برابر مسئله خانه دوم و بررسی خصوصیات اقامتگاه‌های ثانویه و مالکین آنها
توسعه‌ای (میان‌رشته‌ای)	بررسی طریقه استفاده مالکین اقامتگاه‌های ثانویه از این خانه‌ها، بررسی عوامل مؤثر در مورد تصمیم مالکین برای خرید یا اجاره اقامتگاه‌های ثانویه، بررسی آثار توسعه‌ای و مانند آن

مأخذ: (Wang et al, ۲۰۲۱:۲۶)

اقامتگاه‌های ثانویه که به طور خاص برای استفاده موقت و فصلی طراحی می‌شوند، به دسته‌ای از مسکن‌ها اطلاق می‌شود که هدف اصلی آن‌ها سکونت کوتاه‌مدت، تعطیلات، و استراحت است. این اقامتگاه‌ها با اقامتگاه‌های دائمی متفاوت هستند، زیرا کاربران معمولاً به صورت موقت از آن‌ها بهره‌مند می‌شوند، و معمولاً در مکان‌هایی با جذابیت‌های طبیعی، تفریحی یا فرهنگی واقع شده‌اند. در ادامه، به توضیح تفصیلی انواع مختلف اقامتگاه‌های ثانویه پرداخته می‌شود:

الف) خانه‌های تعطیلات: به املاک خصوصی اطلاق می‌شود که برای اقامت‌های موقت و تعطیلات استفاده می‌شوند. این نوع اقامتگاه‌ها اغلب در مناطق تفریحی، ساحلی، کوهستانی یا طبیعی قرار دارند. خانه‌های تعطیلات به گونه‌ای طراحی می‌شوند که تجربه‌ای آرامش‌بخش و متفاوت از زندگی روزمره به ساکنان ارائه دهند. این اقامتگاه‌ها معمولاً دارای امکاناتی مانند آشپزخانه، اتاق‌های خواب، و فضاهای مشترک برای استراحت و تفریح هستند (عزیزی و همکاران، ۱۳۹۸:۹۶). ب) ویلاهای تفریحی: نوعی از اقامتگاه‌های ثانویه هستند که با معماری لوکس‌تر و امکانات رفاهی بیشتر، برای اقامت‌های کوتاه‌مدت طراحی شده‌اند. این ویلاها اغلب در مناطق زیبای طبیعی، کوهستان‌ها یا کنار دریا ساخته می‌شوند و به دلیل امکانات رفاهی بالا، به عنوان مقصدی برای تعطیلات خانوادگی و دوستانه محسوب می‌شوند. ویلاهای تفریحی معمولاً دارای استخرهای خصوصی، باغ‌ها، و امکانات رفاهی دیگر مانند جکوزی و اتاق‌های بازی هستند (مهدی پور و همکاران، ۱۴۰۰:۴۶). ج) کلبه‌های جنگلی: به اقامتگاه‌های کوچکی گفته می‌شود که در مناطق جنگلی و طبیعی قرار دارند. این اقامتگاه‌ها معمولاً از مصالح طبیعی مانند چوب ساخته می‌شوند و برای اقامت‌های کوتاه‌مدت و استراحت در دل طبیعت طراحی شده‌اند. کلبه‌های جنگلی به دلیل آرامش و فضای دلنشین طبیعت، گزینه‌ای محبوب برای تعطیلات آرامش‌بخش و ماجراجویی در طبیعت محسوب می‌شوند (خادمی، ۱۴۰۲:۱۴).

د) کمپ‌ها و اردوگاه‌های توریستی: به مکان‌هایی اطلاق می‌شود که افراد برای مدت کوتاهی از چادرها یا کانکس‌ها برای اقامت استفاده می‌کنند. این اردوگاه‌ها معمولاً در طبیعت و نزدیک به جاذبه‌های گردشگری طبیعی قرار دارند و به افرادی که به دنبال تجربه‌ای نزدیک به طبیعت هستند، گزینه‌ای جذاب ارائه می‌دهند (عصاری و همکاران، ۱۳۹۵:۷۶).

محدودیت‌های اقتصادی: تورم قیمت زمین و مسکن: گسترش اقامتگاه‌های ثانویه معمولاً با افزایش شدید قیمت زمین و مسکن در مناطق روستایی همراه است. این افزایش قیمت از آنجا ناشی می‌شود که سرمایه‌گذاران شهری با قدرت خرید بالاتر وارد بازار محلی می‌شوند و قیمت‌ها را از دسترس بومیان خارج می‌کنند. این تورم مسکنی می‌تواند به پدیده‌ای به نام «رانده شدن اقتصادی» بینجامد که طی آن ساکنان محلی به دلیل افزایش قیمت‌ها قادر به تأمین مسکن مناسب برای خود نیستند و ناچار به مهاجرت می‌شوند. این تغییرات نه تنها بر مسکن بلکه بر زمین‌های کشاورزی و اراضی قابل بهره‌برداری نیز تأثیر دارد و می‌تواند معیشت مبتنی بر کشاورزی را با خطر جدی مواجه کند (Furkan, 2020:112).

کاهش بهره‌وری در بخش کشاورزی: تغییر کاربری اراضی کشاورزی به واحدهای مسکونی باعث کاهش سطح زمین‌های قابل کشت می‌شود. به دنبال این تغییر، سرمایه‌گذاری در بخش کشاورزی کاهش می‌یابد و بسیاری از کشاورزان به دلیل کمبود زمین و منابع آبی مجبور به ترک فعالیت‌های کشاورزی می‌شوند. این موضوع

می‌تواند در بلندمدت باعث کاهش تولیدات کشاورزی و وابستگی بیشتر کشور به واردات محصولات غذایی شود (صادقلو و همکاران، ۱۴۰۰:۵۴).

افزایش هزینه‌های زندگی و خدمات: با حضور گردشگران و مالکان اقامتگاه‌های ثانویه، هزینه‌های خدماتی و کالاهای محلی معمولاً افزایش می‌یابد. به عنوان مثال، قیمت مواد غذایی، آب، و سوخت در برخی مناطق روستایی ممکن است به شدت بالا برود، زیرا تقاضای بیشتری توسط افراد غیرمحلی وجود دارد. این افزایش هزینه‌ها می‌تواند کیفیت زندگی ساکنان محلی را تحت تأثیر قرار دهد و نابرابری اقتصادی را در جامعه گسترش دهد (فیروزجایی، ۱۳۹۴:۶۷). وابستگی به اقتصاد فصلی: اقتصاد برخی از روستاها به دلیل رونق حاصل از حضور فصلی مالکان اقامتگاه‌های ثانویه، به شدت وابسته و ناپایدار می‌شود. در فصل‌های پررونق، کسب‌وکارهای محلی از درآمدهای بالاتری برخوردار می‌شوند، اما در فصل‌های دیگر که این اقامتگاه‌ها خالی هستند، درآمد کاهش می‌یابد و اقتصاد روستا به حالت رکود درمی‌آید. این ناپایداری می‌تواند موجب عدم قطعیت در تصمیم‌گیری‌های اقتصادی محلی و کاهش تمایل به سرمایه‌گذاری پایدار شود (متولی و همکاران، ۱۳۹۷:۱۵۹).

محدودیت‌های اجتماعی: کاهش همبستگی و تعاملات اجتماعی: اقامتگاه‌های ثانویه به دلیل استفاده فصلی و عدم حضور مداوم مالکان، می‌توانند پیوندهای اجتماعی و فرهنگی موجود در جامعه روستایی را تضعیف کنند. یکی از ویژگی‌های مهم جوامع روستایی، همبستگی اجتماعی بالا و تعاملات نزدیک بین ساکنان است. اما با ورود جمعیت غیربومی و حضور متناوب آنان، انسجام اجتماعی به خطر می‌افتد و حس اعتماد و همکاری کاهش می‌یابد. مالکان غیربومی اغلب در مسائل و مشکلات محلی مشارکت نمی‌کنند و همین امر شکاف بین بومیان و تازه‌واردان را بیشتر می‌کند (خادمی، ۱۴۰۲:۱۴). مهاجرت و جابه‌جایی جمعیت: یکی از تبعات افزایش قیمت زمین و تغییر در کاربری اراضی، مهاجرت جمعیت بومی به شهرها یا مناطق ارزان‌تر است. این مهاجرت می‌تواند باعث کاهش نیروی کار جوان در مناطق روستایی و تضعیف فعالیت‌های اقتصادی سنتی مانند کشاورزی و دامداری شود. از سوی دیگر، مهاجرت معکوس جمعیت شهری به مناطق روستایی به عنوان اقامتگاه‌های ثانویه، موجب تغییر بافت جمعیتی روستا و افزایش نرخ سالمندی در بین جمعیت بومی می‌شود (فیروزجایی، ۱۳۹۴:۶۷). افزایش بزهکاری و ناامنی اجتماعی: در برخی موارد، افزایش تعداد اقامتگاه‌های ثانویه می‌تواند به افزایش رفتارهای بزهکارانه و ناامنی اجتماعی منجر شود. به دلیل حضور افرادی که از نظر فرهنگی و اجتماعی با جامعه بومی متفاوت هستند و عدم آشنایی آنان با فرهنگ محلی، احتمال بروز رفتارهای ناهنجار افزایش می‌یابد. این مسئله می‌تواند تنش‌های اجتماعی و مشکلات امنیتی را به وجود آورد (بوزرجمهری و همکاران، ۱۴۰۰:۷۶۰).

روش تحقیق

پژوهش حاضر از نظر هدف از نوع کاربردی و از نظر ماهیت از نوع توصیفی-تحلیلی می‌باشد. روش جمع‌آوری داده‌ها در این پژوهش کتابخانه‌ای و میدانی است و در روش میدانی از تکمیل پرسش‌نامه استفاده شده است. پرسش‌نامه از دو بخش عمومی و اختصاصی تشکیل یافته است. بخش عمومی به جمعیت‌شناختی و دموگرافی نمونه آماری پرداخته است. پرسش‌نامه اختصاصی نیز از دو قسمت، سؤالات مربوط به پیامدهای اقتصادی و پیامدهای اجتماعی تهیه گردیده است. جامعه آماری این تحقیق شامل روستاهای شهرستان آستارا است. تعداد نمونه با استفاده از فرمول کوکران به تعداد ۳۵۸ نفر تعیین و نمونه‌گیری به صورت تصادفی از نوع طبقه‌ای و ساده استفاده شده است.

جدول ۲. جدول تفکیکی سؤالات پرسشنامه

متغیر	شماره سؤال	منبع
پیامد اقتصادی	اشتغال	۳-۱
	درآمد	۶-۴
	تولید	۹-۷
پیامدهای اقامتگاه های ثانویه	مسکن و ساخت و ساز	۱۲-۱۰
	جمعیت	۱۵-۱۳
	آموزش	۱۸-۱۶
پیامد اجتماعی	بهداشت و درمان	۲۱-۱۹
	فرهنگ و اوقات فراغت	۲۴-۲۲

محقق ساخته
۱۴۰۴

پرسشنامه پژوهش حاضر از نوع ساختاریافته و بسته بوده و سؤالات آن با هدف سنجش پیامدهای اقتصادی و اجتماعی اقامتگاه های ثانویه در نواحی روستایی طراحی شده است. پرسشنامه در مجموع شامل ۲۴ گویه است که در دو بُعد اصلی «پیامدهای اقتصادی» و «پیامدهای اجتماعی» تنظیم شده است. بعد پیامدهای اقتصادی شامل چهار مؤلفه اشتغال، درآمد، تولید و مسکن و ساخت و ساز است که برای هر مؤلفه ۳ گویه و در مجموع ۱۲ گویه در نظر گرفته شده است. بعد پیامدهای اجتماعی نیز شامل چهار مؤلفه جمعیت، آموزش، بهداشت و درمان و فرهنگ و اوقات فراغت بوده و برای هر مؤلفه ۳ گویه، در مجموع ۱۲ گویه، طراحی شده است. بنابراین، ترکیب سؤالات به گونه ای بوده است که هر مؤلفه با سه گویه سنجیده شود و مجموع گویه های مربوط به هر دو بعد اصلی، تصویر جامعی از پیامدهای اقتصادی و اجتماعی اقامتگاه های ثانویه ارائه دهد.

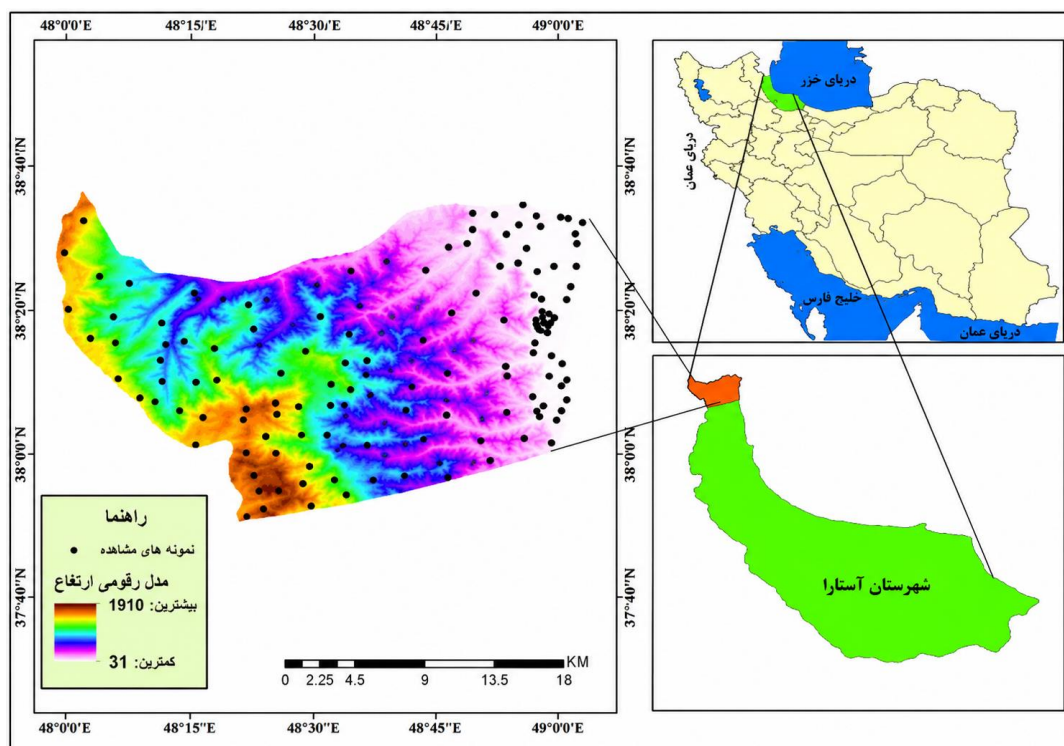
تمامی گویه ها به صورت سؤالات بسته و در قالب طیف پنج درجه ای لیکرت تنظیم شده اند و پاسخ دهندگان میزان موافقت یا مخالفت خود را با هر گویه در پنج گزینه «کاملاً مخالفم، مخالفم، بی نظر، موافقم و کاملاً موافقم» مشخص کرده اند. برای این گزینه ها به ترتیب امتیازهای ۱ تا ۵ در نظر گرفته شد؛ به گونه ای که امتیاز بالاتر نشان دهنده موافقت بیشتر پاسخ دهنده با وجود یا شدت پیامد مورد سنجش است. گویه های پرسشنامه با توجه به مبانی نظری و مطالعات پیشین و متناسب با شرایط منطقه مورد مطالعه، توسط پژوهشگر تدوین و در قالب پرسشنامه محقق ساخته مورد استفاده قرار گرفته اند. جزئیات توزیع گویه ها میان ابعاد و مؤلفه های پژوهش در جدول ۲ ارائه شده است.

برای تجزیه و تحلیل داده ها از نرم افزارهای رایانه ای SPSS استفاده شد. در بخش آمار توصیفی ویژگی های جمعیت شناختی و متغیرهای تحقیق شامل میانگین و انحراف آورده شده است و در بخش آمار استنباطی نیز پس از اثبات نرمال بودن توزیع با استفاده از آزمون کولمگروف-اسمیرنوف، تحلیل تمامی فرضیات از آزمون تی تک متغیره انجام شد.

محدوده مورد مطالعه

منطقه مورد مطالعه در این پژوهش روستاهای آستارا در شمال غربی استان گیلان می باشد. مساحت شهرستان آستارا ۳۴۴ کیلومتر مربع است که در مختصات جغرافیایی ۴۸ درجه، ۳۴ تا ۵۳ دقیقه طول جغرافیایی (شرقی) و ۳۸ درجه، ۱۵ تا ۲۷ دقیقه حداقل و ۳۸ تا ۳۹ دقیقه حداکثر عرض (شمالی) قرار دارد. شهرستان آستارا از طرف شمال در همسایگی کشور آذربایجان قرار دارد. این شهرستان از طرف جنوب به شهرستان تالش و از طرف غرب به شهرستان نمین (استان اردبیل) و از طرف شرق نیز به دریای خزر محدود می شود. فاصله این شهرستان تا مرکز استان گیلان (شهر

رشت) ۱۹۸ کیلومتر است. بر اساس آخرین آمار تقسیمات سیاسی مشتمل بر ۲ بخش، ۲ نقطه شهری، ۴ دهستان، ۸۱ آبادی که ۵۹ آبادی دارای سکنه و ۲۲ آبادی فاقد سکنه است (NoghrehAlizadeh, et al,2020).

شکل ۱. موقعیت جغرافیایی و روستاهای مورد مطالعه شهر آستارا

مطابق با سرشماری نفوس و مسکن محدوده بخش‌ها و دهستان‌های شهرستان آستارا در سال ۱۳۹۵ عبارت‌اند از: دو بخش مرکزی و لوندویل که شامل چهار دهستان ویرمونی، حیران، لوندویل و چلوند است. دهستان چلوند دارای ۱۷ آبادی (۲۱/۱ درصد) می‌باشد که ۱۱ آبادی دارای سکنه ۱۳/۶ درصد و ۶ آبادی با ۷/۴ درصد خالی از سکنه است. در دهستان لوندویل ۱۱ یعنی ۱۳/۶ درصد آبادی وجود دارد که از این تعداد ۶ آبادی (۷/۴ درصد) دارای سکنه و ۷ آبادی با (۸/۶ درصد) خالی از سکنه است. دهستان ویرمونی ۲۷ آبادی (۳۳/۳ درصد) دارد که از این تعداد ۲۲ آبادی دارای سکنه با (۲۷/۲ درصد) و ۵ آبادی با ۶/۲ درصد خالی از سکنه هستند و همچنین دهستان حیران نیز از مجموع ۲۴ آبادی (۲۴/۶ درصد)، ۲۰ آبادی دارای سکنه (۲۴/۷ درصد) و ۴ آبادی یعنی (۴/۹ درصد)، فاقد سکنه می‌باشد (جدول شماره ۳). با توجه به جدول ذیل بزرگ‌ترین و کوچک‌ترین دهستان (تعداد آبادی) شهرستان آستارا به ترتیب دهستان ویرمونی با ۲۷ آبادی با (۳۳/۳ درصد) و دهستان لوندویل با ۱۱ آبادی (۱۳/۵ درصد) می‌باشد.

جدول ۳. محدوده مورد پژوهش

نام شهرستان	مساحت (کیلومتر)	نام بخش	دهستان	دارای سکنه (تعداد)	درصد خالی از سکنه (تعداد)	تعداد آبادی	درصد
آستارا	۴۳۰	مرکزی	حیران	۲۰	۷۲۴/	۴	۴/۹
			ویرمونی	۲۲	۳۷/۲	۵	۶/۲
		لوندویل	لوندویل	۶	۷/۴	۷	۸/۶
		چلوند		۱۱	۱۳/۶	۶	۷/۴
جمع				۵۹	۷۲/۸	۲۲	۳۷/۲
						۸۱	۲۴/۶

منبع: (یافته‌های تحقیق، ۱۴۰۴)

بحث و یافته‌ها

پاسخ‌دهندگان به پرسش‌نامه شامل ساکنین روستاهای شهرستان آستارا هستند. اکثر روستاها دارای شورای اسلامی، دهیاری و خانه دهیاری بوده و به همین دلیل، اطلاعات جامعی از وضعیت محلی در دسترس قرار گرفته است. پرسش‌نامه‌ها در میان اهالی روستاها توزیع شده و اطلاعات جمع‌آوری شده در قالب (جدول ۴) ارائه شده است.

جدول ۴. پرسش‌نامه‌های تکمیل‌شده توسط ساکنین روستاهای شهرستان آستارا

ردیف	نام روستا	تعداد خانوار	تعداد جمعیت	تعداد پرسش‌نامه	ردیف	نام روستا	تعداد خانوار	تعداد جمعیت	تعداد پرسش‌نامه
۱	ویرمونی	۷۵۸	۲۴۴۰	۲۳	۱۶	قبر محله	۱۸۰	۶۰۵	۱۴
۲	بیجار بین	۲۲۲	۷۲۲	۱۲	۱۷	خسرو محله	۲۳۵	۷۶۴	۷
۳	عنبران محله	۶۳۹	۲/۰۸۸	۲۰	۱۸	قره‌سو	۴۶۸	۱۵۳۷	۱۵
۴	عباس‌آباد	۵۰۸	۱۶۵۷	۱۹	۱۹	باش محله	۳۷۷	۱۲۹۶	۱۷
۵	باغچه سرا	۵۱۵	۱۵۶۷	۲۰	۲۰	کوته کومه	۱۷	۵۸۱	۱۶
۶	خشکه دهند	۵۱۹	۱۳۸۰	۱۹	۲۱	چلوند	۳۱۷	۹۸۱	۱۸
۷	خانه‌های آسیاب	۹۳	۳۳۶	۱۲	۲۲	خان حیاطی	۹۸	۳۱۹	۵
۸	درید	۱۰۶	۳۳۴	۸	۲۳	خلیله سرا	۱۹۲	۳۵۱	۹
۹	هو دول	۱۲۲	۴۱۳	۴	۲۴	گیله	۱۳۲	۴۱۶	۸
۱۰	سیج	۴۹	۱۵۶	۵	۲۵	چمپر	۵۸	۱۸۲	۷
۱۱	المیر محله	۱۳۸	۴۵۶	۴	۲۶	حاجی امیر و نه بین	۷۲	۲۳۳	۶
۱۲	جبرئیل محله	۱۹۲	۶۳۵	۶	۲۷	دمیر او علی کش	۷۵	۲۳۷	۱۵
۱۳	میلی	۵۰۷	۱۶۴۹	۱۵	۲۸	مشد	۱۶۸	۵۱۸	۷
۱۴	کانرود	۷۶۲	۲۶۴۰	۱۸	۲۹	صیادار	۱۳	۲۷۵	۴
۱۵	سیر الیوه	۱۷۳	۵۱۷	۴	۳۰	قلعه	۱۳۱	۴۰۴	۱۰
جمع				۱۹۹					۱۵۹
									۳۵۸

منبع: (مرکز آمار ایران فرهنگ آبادی‌ها، استان گیلان، ۱۳۹۵)

مطابق با جدول ۴ پرسش‌نامه‌ها در میان اهالی روستاهای شهرستان آستارا توزیع گردیدند. از مجموع ۳۰ روستا، تعداد ۳۵۸ نفر به پرسش‌نامه پاسخ دادند. تحلیل نتایج این پرسش‌نامه‌ها در بخش بعدی ارائه خواهد شد. در پرسش‌نامه

حاضر سؤالات متناسب با متغیرهای تأثیرگذار بر اقامتگاه‌های ثانویه روستاها مطرح شده است و به طور تصادفی میان کارشناسان مربوطه توزیع گردیده شد تا جهت بررسی و تحلیل اثرات اقتصادی و اجتماعی و نقش اقامتگاه‌های ثانویه بر نواحی روستایی مورد استفاده قرار گیرد. در این بخش پرسش‌نامه، به بیان ویژگی‌های جنس، سن، وضعیت تأهل و سطح تحصیلات پرسش‌شوندگان پرداخته شد. در جدول زیر درصد فراوان پاسخ‌گویان به تفکیک ویژگی‌های یاد شده نشان داده شده است.

جدول ۵. توزیع فراوانی افراد بر حسب جنس، سن، وضعیت تأهل و سطح تحصیلات در افراد نمونه

متغیر	گروه	فراوانی	درصد
جنس	مرد	۲۴۵	۶۸.۴
	زن	۱۱۳	۳۱.۶
وضعیت تأهل	مجرد	۲۳۱	۶۴.۵
	متأهل	۱۲۷	۳۵.۵
سن	کمتر از ۳۰ سال	۳۷	۱۰.۳
	۳۰-۳۵ سال	۵۸	۱۶.۲
	۳۶-۴۰ سال	۱۰۷	۲۹.۹
	۴۱-۴۵ سال	۵۷	۱۵.۹
	۴۶-۵۰ سال	۵۳	۱۴.۸
	بیشتر از ۵۱ سال	۴۶	۱۲.۸
سطح تحصیلات	زیر دیپلم	۲	۰.۶
	دیپلم	۸۷	۲۴.۳
	فوق‌دیپلم	۲۰	۵.۶
	لیسانس	۲۳۰	۶۴.۲
	فوق‌لیسانس و بالاتر	۱۹	۵.۳

منبع: (یافته‌های تحقیق، ۱۴۰۴)

در این تحقیق، پاسخ‌دهندگان شامل افراد مختلفی از لحاظ جنسیت، سن، وضعیت تأهل و تحصیلات بودند. از مجموع ۳۵۸ نمونه آماری ۳۱.۶ درصد از پاسخ‌گویان زن و ۶۸.۴ درصد مرد بودند. در تقسیم‌بندی سنی، بیشترین تعداد پاسخ‌دهندگان در گروه سنی ۳۶-۴۰ سال قرار داشتند که ۲۹.۹ درصد از پاسخ‌دهندگان را به خود اختصاص داده بود همچنین در خصوص وضعیت تأهل، ۳۵.۵ درصد افراد متأهل و ۶۴.۵ درصد مجرد بودند. تحصیلات افراد در این تحقیق از مقطع زیر دیپلم تا فوق‌لیسانس و بالاتر متغیر بود، به طوری که بیشتر پاسخ‌دهندگان دارای مدرک تحصیلی لیسانس با ۶۴.۲ درصد بودند. بعد از تأیید روایی پرسش‌نامه از سوی کارشناسان، میزان پایایی پرسش‌نامه از طریق آلفای کرونباخ تعیین شده که در جدول شماره ۶ آورده شده است. در این روش اجزا یا قسمت‌های پرسش‌نامه برای سنجش ضریب پایایی آزمون به کار می‌روند. ضریب آلفای کرونباخ همیشه بین صفر و یک می‌باشد هر چه مقدار این ضریب به یک نزدیکتر باشد پایایی پرسش‌نامه بیشتر می‌باشد. توضیح اینکه اگر این ضریب کمتر از ۰/۵ باشد فاقد پایایی، بین ۰/۵ و ۰/۷ باشد پایایی متوسط و بیش از ۰/۷ باشد از پایایی بالائی برخوردار است. برای بررسی پایایی پرسش‌نامه مربوط به این پژوهش، از این روش استفاده شده است.

جدول ۶. ضریب آلفای کرونباخ

متغیرهای تحقیق	ضریب آلفای کرونباخ	تعداد سؤال
پیامدهای اقتصادی	۰/۸۴۵	۱۲
پیامدهای اجتماعی	۰/۷۱۸	۱۲
مجموع	۰/۸۱۳	۲۴

همان گونه که جهت ارزیابی میزان پایایی پرسش نامه، میزان آلفای کرونباخ در رده های مختلف دارای تفاسیر متفاوتی در رابطه با پایایی بوده، میزان آلفای کرونباخ مؤلفه اقتصادی ۰/۸۴۵ مؤلفه اجتماعی ۰/۷۱۸ و میزان آلفای کرونباخ کل پرسش نامه این پژوهش، معادل ۰/۸۱۳ (بیش از ۰/۷) می باشد که نشان دهنده این است که پرسش نامه دارای پایایی خوبی می باشد. پیش از آنکه روابط بین متغیرها را آزمون کنیم لازم است تا نرمال بودن متغیرها را بررسی کنیم. یکی از روش های بررسی ادعای نرمال بودن توزیع متغیر استفاده از آزمون کولموگروف-اسمیرنوف است. نتایج این آزمون در جدول زیر ارائه شده است. آیا متغیرهای طراحی شده دارای توزیع نرمال است؟ فرضیه صفر: متغیرهای تحقیق دارای توزیع نرمال هستند. فرضیه یک: متغیرهای تحقیق دارای توزیع نرمال نیستند.

جدول ۷. توزیع نرمال متغیرها

مؤلفه	کولموگروف اسمیرنوف	معنی داری
پیامد اقتصادی	1.86	0.079
پیامد اجتماعی	1.71	0.081
اشتغال	1.90	0.078
درآمد	1.73	0.088
تولید	1.70	0.091
مسکن و ساخت و ساز	1.83	0.086
جمعیت	1.85	0.083
آموزش	1.92	0.077
بهداشت و درمان	1.79	0.082
فرهنگ و اوقات فراغت	1.80	0.089

منبع: یافته های تحقیق، ۱۴۰۴

نتایج این آزمون نشان می دهد سطح معناداری متغیرهای تحقیق بیشتر از ۰.۰۵ است و همچنین باید خاطر نشان کرد نرم افزار Spss طبق قضیه حد مرکزی نتایج این پرسشنامه را نرمال تشخیص داده است، لذا فرضیه صفر یعنی نرمال بودن متغیرها مورد تایید قرار می گیرد. در ادامه به بیان متغیرهای پیامد اقتصادی (اشتغال، درآمد، تولید، مسکن و ساخت و ساز) پرسش شوندگان پرداخته شد. در جدول زیر میانگین و انحراف معیار پاسخ گویان به تفکیک ویژگی های یاد شده نشان داده شده است.

جدول ۸. ارزیابی مؤلفه‌های اقتصادی پیامدهای اقامتگاه‌های ثانویه از دیدگاه جامعه محلی روستاهای شهرستان آستارا

متغیر	میانگین	انحراف معیار
اشتغال	۳.۸۸	۰.۵۳۱
درآمد	۴.۶۵	۰.۸۰۵
تولید	۴.۳۳	۱.۰۰۶
مسکن و ساخت‌وساز	۴.۴۲	۰.۸۸۴

منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۴۰۴

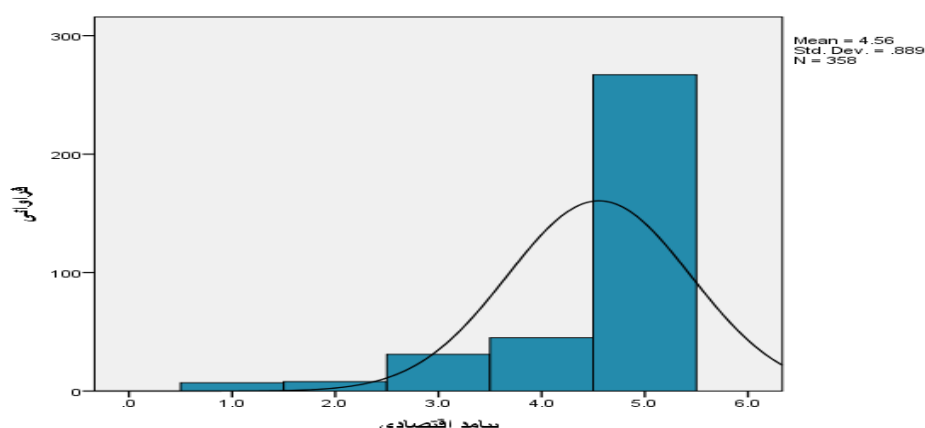
بر اساس نتایج میزان میانگین به‌دست‌آمده در این آزمون نشان می‌دهد که متغیر اشتغال با میانگین ۳.۸۸ از نظر کارشناسان دارای وضعیت نامطلوب‌تری نسبت به بقیه شاخص‌ها می‌باشد و در این بین متغیر درآمد با میانگین ۴.۶۵ دارای وضعیت مطلوبی می‌باشد؛ بنابراین می‌توان ادعا نمود که متغیر درآمد بیشترین اهمیت را از دیدگاه پاسخگویان دارا بوده است.

- پیامد اقتصادی

جدول ۹. شاخص‌های توصیفی پیامدهای اقتصادی اقامتگاه‌های ثانویه از دیدگاه جامعه محلی روستاهای شهرستان آستارا

متغیر	تعداد	کمترین	بیشترین	میانگین	انحراف معیار
پیامد اقتصادی	358	۱	۵	4.56	۰.۸۸۹

منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۴۰۴

نمودار ۲. هیستوگرام متغیر پیامد اقتصادی

جدول ۶. ضریب آلفای کرونباخ

متغیرهای تحقیق	ضریب آلفای کرونباخ	تعداد سؤال
پیامدهای اقتصادی	۰/۸۴۵	۱۲
پیامدهای اجتماعی	۰/۷۱۸	۱۲
مجموع	۰/۸۱۳	۲۴

منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۴۰۴

همان‌گونه که جهت ارزیابی میزان پایایی پرسش‌نامه، میزان آلفای کرونباخ در رده‌های مختلف دارای تفاسیر متفاوتی در رابطه با پایایی بوده، میزان آلفای کرونباخ مؤلفه اقتصادی ۰/۸۴۵ مؤلفه اجتماعی ۰/۷۱۸ و میزان آلفای کرونباخ کل پرسش‌نامه این پژوهش، معادل ۰/۸۱۳ (بیش از ۰/۷) می‌باشد که نشان‌دهنده این است که پرسش‌نامه دارای پایایی

خوبی می‌باشد. پیش از آنکه روابط بین متغیرها را آزمون کنیم لازم است تا نرمال بودن متغیرها را بررسی کنیم. یکی از روش‌های بررسی ادعای نرمال بودن توزیع متغیر استفاده از آزمون کولموگروف-اسمیرنوف است. نتایج این آزمون در جدول زیر ارائه شده است. آیا متغیرهای طراحی شده دارای توزیع نرمال است؟ فرضیه صفر: متغیرهای تحقیق دارای توزیع نرمال هستند. فرضیه یک: متغیرهای تحقیق دارای توزیع نرمال نیستند.

جدول ۷. توزیع نرمال متغیرها

مؤلفه	کولموگروف اسمیرنوف	معنی‌داری
پیامد اقتصادی	1.86	0.079
پیامد اجتماعی	1.71	0.081
اشتغال	1.90	0.078
درآمد	1.73	0.088
تولید	1.70	0.091
مسکن و ساخت‌وساز	1.83	0.086
جمعیت	1.85	0.083
آموزش	1.92	0.077
بهداشت و درمان	1.79	0.082
فرهنگ و اوقات فراغت	1.80	0.089

منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۴۰۴

نتایج این آزمون نشان می‌دهد سطح معناداری متغیرهای تحقیق بیشتر از ۰.۰۵ است و همچنین باید خاطر نشان کرد نرم افزار Spss طبق قضیه حد مرکزی نتایج این پرسشنامه را نرمال تشخیص داده است، لذا فرضیه صفر یعنی نرمال بودن متغیرها مورد تایید قرار می‌گیرد. در ادامه به بیان متغیرهای پیامد اقتصادی (اشتغال، درآمد، تولید، مسکن و ساخت‌وساز) پرسش‌شوندگان پرداخته شد. در جدول زیر میانگین و انحراف معیار پاسخ‌گویان به تفکیک ویژگی‌های یاد شده نشان داده شده است.

جدول ۸. ارزیابی مؤلفه‌های اقتصادی پیامدهای اقامتگاه‌های ثانویه از دیدگاه جامعه محلی روستاهای شهرستان آستارا

متغیر	میانگین	انحراف معیار
اشتغال	۳.۸۸	۰.۵۳۱
درآمد	۴.۶۵	۰.۸۰۵
تولید	۴.۳۳	۱.۰۰۶
مسکن و ساخت‌وساز	۴.۴۲	۰.۸۸۴

منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۴۰۴

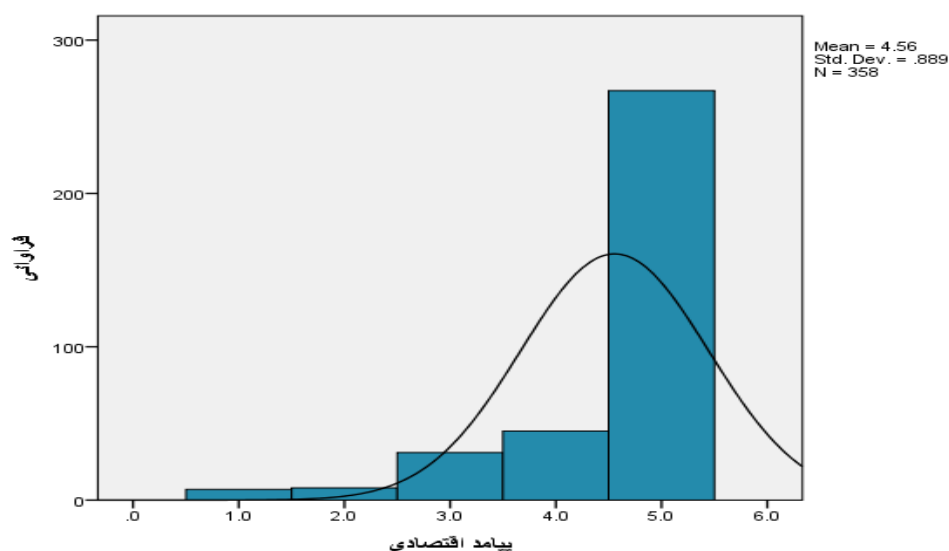
بر اساس نتایج میزان میانگین به‌دست‌آمده در این آزمون نشان می‌دهد که متغیر اشتغال با میانگین ۳.۸۸ از نظر کارشناسان دارای وضعیت نامطلوب‌تری نسبت به بقیه شاخص‌ها می‌باشد و در این بین متغیر درآمد با میانگین ۴.۶۵ دارای وضعیت مطلوبی می‌باشد؛ بنابراین می‌توان ادعا نمود که متغیر درآمد بیشترین اهمیت را از دیدگاه پاسخگویان دارا بوده است.

پیامد اقتصادی

جدول ۹. شاخص‌های توصیفی پیامدهای اقتصادی اقامتگاه‌های ثانویه از دیدگاه جامعه محلی روستاهای شهرستان آستارا

متغیر	تعداد	کمترین	بیشترین	میانگین	انحراف معیار
پیامد اقتصادی	358	۱	۵	4.56	۰.۸۸۹

منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۴۰۴

نمودار ۲. هیستوگرام متغیر پیامد اقتصادی

با توجه به جدول و نمودار فوق مشاهده می‌شود که نمره متغیر پیامد اقتصادی دارای مینیمم ۱، ماکزیمم ۵، میانگین ۴.۵۶ و انحراف معیار ۰.۸۸۹ و از آنجا که دارای میانگین ۴.۵۶ است می‌توان گفت که نمره متغیر پیامد اقتصادی بیش از حد متوسط مورد انتظار طیف (۳) است. همچنین به بیان متغیرهای پیامد اجتماعی (جمعیت، آموزش، بهداشت و درمان و فرهنگ و اوقات فراغت) پرسش‌شوندگان پرداخته شد. در جدول زیر درصد فراوان پاسخ‌گویان به تفکیک ویژگی‌های یاد شده نشان داده شده است.

جدول ۱۰. ارزیابی مؤلفه‌های اجتماعی پیامدهای اقامتگاه‌های ثانویه از دیدگاه جامعه محلی روستاهای شهرستان آستارا

متغیر	میانگین	انحراف معیار
جمعیت	۳.۸۵	۰.۶۱۲
آموزش	۴.۶۸	۰.۷۳۳
بهداشت و درمان	۳.۹۱	۰.۴۸۸
فرهنگ و اوقات فراغت	۳.۹۴	۰.۴۴۶

منبع: (یافته‌های تحقیق، ۱۴۰۴)

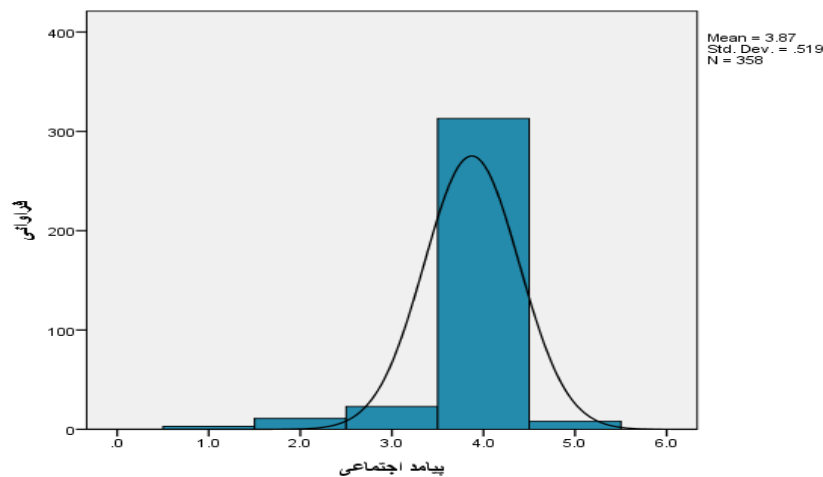
بر اساس نتایج میزان میانگین به دست آمده در این آزمون نشان می دهد که متغیر جمعیت با میانگین ۳.۸۵ از نظر کارشناسان دارای وضعیت نامطلوب تری نسبت به بقیه شاخص ها می باشد و در این بین متغیر آموزش با میانگین ۴.۶۸ دارای وضعیت مطلوبی می باشد؛ بنابراین می توان ادعا نمود که متغیر آموزش بیشترین اهمیت را از دیدگاه پاسخگویان دارا بوده است.

متغیر پیامد اجتماعی

جدول ۱۱. شاخص های توصیفی متغیر پیامد اجتماعی در نمونه مورد مطالعه

متغیر	تعداد	کمترین	بیشترین	میانگین	انحراف معیار
پیامد اجتماعی	۳۴۸	۱	۵	۳.۸۷	۰.۵۱۹

منبع: یافته های تحقیق، ۱۴۰۴

نمودار ۳. هیستوگرام متغیر پیامد اجتماعی

با توجه به جدول و نمودار فوق مشاهده می شود که نمره متغیر پیامد اجتماعی دارای مینیمم ۱، ماکزیمم ۵، میانگین ۳.۸۷ و انحراف معیار ۰.۵۱۹ می باشد. چنانچه مشاهده می شود دارای میانگین ۳.۸۷ است یعنی می توان گفت که نمره متغیر پیامد اجتماعی بیش تر از حد متوسط مورد انتظار طیف (۳) است. آزمون فرضیه اول: «مهم ترین پیامد اقتصادی ایجاد اقامتگاه های ثانویه در نواحی روستایی شهرستان آستارا افزایش میزان درآمد روستائیان می باشد». فرض آماری (به دلیل اینکه طیف سؤالات دارای ۵ گزینه است لذا میانگین آن برابر ۳ می باشد). جهت آزمون فرضیه فوق از نرم افزار SPSS استفاده شده است که خروجی مربوط به تجزیه و تحلیل فرضیه فوق در جدول ذیل نمایش داده شده است.

جدول ۱۲. نتایج آزمون تی تک‌نمونه‌ای به منظور بررسی پیامدهای اقتصادی ایجاد اقامتگاه‌های ثانویه در نواحی روستایی شهرستان آستارا در راستای آزمون فرضیه اول پژوهش

متغیر	مقدار T	درجه آزادی	سطح معنی‌داری	کران پایین	کران بالا
اشتغال	13.066	357	0.042	2.23	2.41
درآمد	12.072	357	0.033	1.96	2.08
تولید	20.112	357	0.037	1.55	1.95
مسکن و ساخت‌وساز	11.761	357	0.041	2.13	2.25

منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۴۰۴

به دلیل اینکه طیف سؤالات دارای پنج گزینه است؛ لذا میانگین آن برابر ۳ می‌باشد. حال با توجه به اینکه آزمون فرض برای ارزش عددی ۳ انجام شده است و نتایج بدست حداقل سطح معناداری یا (sig2-tailed) در سطح اطمینان ۹۵٪ پایین تر از ۰.۰۵ می‌باشد بنابراین فرض H_0 رد می‌شود. به عبارتی مهم ترین پیامد اقتصادی ایجاد اقامتگاههای ثانویه در نواحی روستایی شهرستان آستارا افزایش میزان درآمد روستائیان می باشد، بنابراین فرضیه اول در سطح اطمینان ۹۵٪ مورد تأیید قرار می‌گیرد و اثبات می‌شود.

آزمون فرضیه دوم: «مهم‌ترین پیامد اجتماعی ایجاد اقامتگاه‌های ثانویه در روستاهای شهرستان آستارا کاهش میزان مهاجرت از روستا می‌باشد». فرض آماری (به دلیل اینکه طیف سؤالات دارای ۵ گزینه است لذا میانگین آن برابر ۳ می‌باشد)

جدول ۱۳. نتایج آزمون تی تک‌نمونه‌ای به منظور بررسی ابعاد پیامد اجتماعی ایجاد اقامتگاه‌های ثانویه و نقش آن در کاهش

مهاجرت از روستاهای شهرستان آستارا

متغیر	مقدار T	درجه آزادی	سطح معنی‌داری	کران پایین	کران بالا
جمعیت	12.041	357	0.061	2.03	2.17
آموزش	12.012	357	0.075	2.08	2.15
بهداشت و درمان	18.850	357	0.068	1.77	1.96
فرهنگ و اوقات فراغت	13.428	357	0.053	2.01	2.05

منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۴۰۴

حال با توجه به اینکه آزمون فرض برای ارزش عددی ۳ انجام شده است و نتایج بدست حداقل سطح معناداری یا (sig2-tailed) در سطح اطمینان ۹۵٪ بالا تر از ۰.۰۵ می‌باشد بنابراین فرض H_1 رد می‌شود. به عبارتی مهم ترین پیامد اجتماعی ایجاد اقامتگاههای ثانویه در روستاهای شهرستان آستارا کاهش میزان مهاجرت از روستا می باشد، بنابراین فرضیه دوم در سطح اطمینان ۹۵٪ مورد تأیید قرار نمی‌گیرد و رد می‌شود. آزمون فریدمن، معادل آنالیز واریانس با اندازه‌های تکراری (درون گروهی است) که از آن برای مقایسه میانگین رتبه‌ها در بین k متغیر (گروه) استفاده می‌کنیم.

جدول ۱۴. رتبه‌بندی ابعاد پیامدهای اقتصادی و اجتماعی ایجاد اقامتگاه‌های ثانویه در نواحی روستایی شهرستان -

آستارا بر اساس آزمون فریدمن

متغیر	میانگین رتبه
تولید	۲.۷۱
اشتغال	۲.۹۸
درآمد	۳.۴۳
مسکن و ساخت‌وساز	۳.۱۲
جمعیت	۲.۲۸
آموزش	۱.۹۹
بهداشت و درمان	۲.۰۸
فرهنگ و اوقات فراغت	۲.۲۱

منبع: (یافته‌های تحقیق، ۱۴۰۴)

جدول ۱۵. نتایج آزمون فریدمن به‌منظور بررسی معناداری تفاوت رتبه ابعاد پیامدهای اقتصادی و اجتماعی ایجاد اقامتگاه‌های

ثانویه در نواحی روستایی شهرستان آستارا

تعداد	آزمون خی دو	درجه آزادی	سطح معنی‌داری
358	۹۷.۵۱۳	۳	۰.۰۰

منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۴۰۴

به عبارت دیگر چون p -value یا همان (sig) سطح معنی‌داری برابر با صفر شده که کوچک‌تر از سطح معنی‌داری ۰/۰۵ است نتیجه می‌گیریم که بین سؤالات پرسشنامه به لحاظ اهمیت، تفاوت معنی‌داری وجود دارد و از دیدگاه پاسخگویان، این سؤالات از ارزش و اهمیت یکسان برخوردار نیستند. نتایج آزمون فریدمن نشان می‌دهد که بالاترین میانگین رتبه‌ها از نظر پاسخ‌گویان متعلق به میزان درآمد با میانگین ۳.۴۳، متغیر مسکن و ساخت و ساز با میانگین ۳.۱۲ بوده است. اشتغال با میانگین ۲.۹۸، تولید با میانگین ۲.۷۱، جمعیت با میانگین ۲.۲۸، فرهنگ و اوقات فراغت با میانگین ۲.۲۱، بهداشت و درمان با میانگین ۲.۰۸ و آموزش با میانگین ۱.۹۹ در رتبه‌های بعدی قرار دارند.

نتیجه‌گیری

یافته‌های پژوهش حاضر نشان داد که ایجاد و گسترش اقامتگاه‌های ثانویه در نواحی روستایی شهرستان آستارا پیامدهای اقتصادی و اجتماعی متنوعی به همراه دارد و این پیامدها می‌توانند همزمان دارای آثار مثبت و منفی باشند. نتایج آزمون فریدمن نشان داد که در میان ابعاد بررسی‌شده، درآمد با میانگین رتبه ۴۳/۳ بالاترین رتبه را به خود اختصاص داده است؛ در مقابل، آموزش با میانگین رتبه ۹۹/۱ پایین‌ترین رتبه را در میان ابعاد مورد بررسی داشته است. این یافته نشان می‌دهد که از دیدگاه روستائیان، مهم‌ترین پیامد اقتصادی ایجاد اقامتگاه‌های ثانویه، افزایش درآمد و جریان‌های اقتصادی مرتبط با حضور صاحبان این اقامتگاه‌ها در روستا است.

یافته مربوط به اهمیت درآمد با نتایج روش‌شناسی و همکاران (۱۳۹۶) همسو است. آنان در بررسی نقش بوم‌گردی در توسعه اقتصادی مناطق روستایی نشان دادند که گردشگری روستایی و بوم‌گردی می‌تواند در ایجاد و افزایش اشتغال، ارتقای سطح درآمد مردم و افزایش سرمایه‌گذاری تأثیر مثبت و معناداری داشته باشد. همسویی این دو مطالعه را می‌توان ناشی از ورود منابع مالی جدید به جامعه محلی، افزایش تقاضا برای کالا و خدمات و گسترش فعالیت‌های اقتصادی مرتبط با گردشگری دانست. همچنین نتیجه پژوهش حاضر با یافته‌های کاظمی و همکاران (۱۴۰۰) همخوانی دارد؛ آنان نیز نشان دادند که گردشگری طبیعی

می‌تواند زمینه ایجاد امتیازات اقتصادی و اجتماعی برای نواحی روستایی و کمتر توسعه‌یافته را فراهم کند. بنابراین، به نظر می‌رسد اقامتگاه‌های ثانویه، در صورت مدیریت مناسب، می‌توانند به عنوان یکی از سازوکارهای تنوع‌بخشی به اقتصاد روستایی و افزایش درآمد جامعه میزبان عمل کنند.

در عین حال، نتایج پژوهش حاضر نشان داد که پیامدهای اقتصادی اقامتگاه‌های ثانویه در تمامی ابعاد یکسان نیست. در حالی که درآمد و مسکن و ساخت‌وساز در زمره پیامدهای مثبت قرار گرفتند، تولید و اشتغال روستائیان پیامدهای مطلوبی به همراه نداشته‌اند. این نتیجه با یافته‌های اسمعیلی و همکاران (۱۴۰۰) قابل مقایسه است. آنان در بررسی تأثیرات اقتصادی گردشگری خانه‌های دوم در روستای توشن گرگان دریافتند که توسعه خانه‌های دوم آثار اقتصادی قابل توجهی دارد، اما میزان تأثیرات منفی از تأثیرات مثبت بیشتر بوده است. این همسویی نشان می‌دهد که افزایش فعالیت‌های اقتصادی ناشی از خانه‌های دوم لزوماً به معنای بهبود همه ابعاد اقتصاد روستایی نیست و ممکن است منافع حاصل از آن در برخی حوزه‌ها، به‌ویژه ساخت‌وساز و معاملات مرتبط با مسکن، بیشتر از بخش‌های تولیدی و اشتغال پایدار روستایی باشد.

نتایج مربوط به مسکن و ساخت‌وساز نیز با یافته‌های لطفی‌نیا و همکاران (۱۳۹۷) همخوانی دارد. آنان در بررسی نقش گردشگری خانه‌های دوم در تحولات کالبدی - فضایی روستاهای هدف گردشگری شرق استان گیلان دریافتند که توسعه خانه‌های دوم موجب نوسازی ساختمان‌ها، بهبود کالبد روستا، استفاده از مصالح بادوام و کاهش اراضی متروک و بلااستفاده شده است؛ هرچند در کنار این پیامدهای مثبت، تخریب اراضی کشاورزی، تغییر کاربری اراضی و تغییر الگوی مسکن نیز مشاهده شده است. همچنین حاتمی خانقاهی و همکاران (۱۳۹۹) نشان دادند که از دیدگاه ذی‌نفعان، حضور خانه‌های دوم می‌تواند با افزایش امکانات و خدمات، بهبود شرایط اداری، استفاده از مصالح جدید و بهبود راه‌های ارتباطی همراه باشد. بنابراین، یافته پژوهش حاضر درباره اثر مثبت مسکن و ساخت‌وساز با مطالعات پیشین همسو است، اما همانند این مطالعات باید توجه داشت که توسعه کالبدی در صورت فقدان برنامه‌ریزی مناسب می‌تواند پیامدهای منفی فضایی و محیطی نیز ایجاد کند.

در مقابل، یافته‌های پژوهش حاضر درباره پیامدهای منفی تولید و اشتغال را می‌توان در چارچوب نتایج لطفی‌نیا و همکاران (۱۳۹۷) و اسمعیلی و همکاران (۱۴۰۰) تفسیر کرد. به عبارت دیگر، توسعه اقامتگاه‌های ثانویه ممکن است بیش از آنکه موجب تقویت فعالیت‌های تولیدی و اشتغال پایدار روستایی شود، سرمایه و فعالیت اقتصادی را به سمت ساخت‌وساز، مسکن و خدمات وابسته سوق دهد. در چنین شرایطی، افزایش درآمد برخی خانوارها الزاماً به توسعه متوازن اقتصاد روستایی منجر نمی‌شود و حتی ممکن است زمینه کاهش اهمیت برخی فعالیت‌های سنتی مانند کشاورزی را فراهم کند.

در بعد اجتماعی، یافته‌های پژوهش حاضر نشان داد که پیامدهای اقامتگاه‌های ثانویه نیز ماهیتی دوگانه دارند. در میان ابعاد اجتماعی، جمعیت با میانگین رتبه ۲۸/۲ و بهداشت و درمان با میانگین رتبه ۰۸/۲ در مقایسه با سایر مؤلفه‌ها وضعیت مطلوب‌تری داشته‌اند، در حالی که آموزش با میانگین رتبه ۹۹/۱ پایین‌ترین رتبه را به خود اختصاص داده است. این یافته نشان می‌دهد که حضور و گسترش اقامتگاه‌های ثانویه الزاماً به بهبود همه ابعاد اجتماعی منجر نمی‌شود و آثار آن با توجه به نوع خدمت و شرایط جامعه محلی متفاوت است.

یافته‌های اجتماعی پژوهش حاضر با نتایج وودز و همکاران (۲۰۱۷) قابل مقایسه است. آنان نشان دادند که حضور گردشگران خارجی و توسعه فعالیت‌های مرتبط با گردشگری می‌تواند تغییرات فرهنگی و اجتماعی در جوامع روستایی ایجاد کند و در برخی موارد منافع بلندمدت روستا را تحت تأثیر قرار دهد. همچنین تیلور و همکاران (۲۰۱۸) با بررسی آثار بلندمدت خانه‌های دوم نشان دادند که این پدیده می‌تواند بر پویایی جمعیت، الگوهای اشتغال، ارزش املاک و ساختارهای اجتماعی و محیطی اثرگذار باشد؛ به‌گونه‌ای که در کنار منافع اقتصادی اولیه، پیامدهایی همچون جابه‌جایی ساکنان محلی و آسیب‌های محیطی نیز امکان‌پذیر است. این نتایج با یافته پژوهش حاضر درباره ماهیت چندبعدی و دوگانه پیامدهای اجتماعی اقامتگاه‌های ثانویه همخوانی دارد.

در زمینه آموزش و بهداشت و درمان، یافته پژوهش حاضر نشان‌دهنده وجود پیامدهای متفاوت و حتی متعارض است. این موضوع را می‌توان با نتایج کوشاندانی (۲۰۱۹) مقایسه کرد که نشان داد سرمایه‌گذاری در زمینه‌هایی همچون آموزش و بهداشت می‌تواند

از طریق توانمندسازی جامعه محلی، به افزایش درآمد، بهبود سلامت و توسعه روستا منجر شود. بنابراین، پایین بودن رتبه آموزش در پژوهش حاضر می‌تواند بیانگر آن باشد که گسترش اقامتگاه‌های ثانویه به‌تنهایی برای ارتقای خدمات آموزشی و اجتماعی روستا کافی نیست و تحقق چنین پیامدی مستلزم سرمایه‌گذاری و برنامه‌ریزی مستقیم در زیرساخت‌های عمومی و خدمات اجتماعی است.

از سوی دیگر، نتایج پژوهش حاضر درباره پیامدهای اجتماعی و اقتصادی اقامتگاه‌های ثانویه با یافته‌های مارتین و همکاران (۲۰۲۲) و اسمیت و همکاران (۲۰۲۳) نیز قابل مقایسه است. مارتین و همکاران نشان دادند که گردشگری روستایی در کنار ایجاد فرصت‌های شغلی می‌تواند با نابرابری‌های اقتصادی و برخی مشکلات اجتماعی همراه شود. اسمیت و همکاران نیز نشان دادند که خانه‌های دوم ممکن است در کوتاه‌مدت فرصت‌های اقتصادی ایجاد کنند، اما در بلندمدت تغییرات ساختاری منفی در ساختار اجتماعی و محیطی روستاها به وجود آورند. بنابراین، یافته‌های پژوهش حاضر نیز بر ضرورت توجه همزمان به منافع کوتاه‌مدت و پیامدهای بلندمدت توسعه اقامتگاه‌های ثانویه تأکید دارد.

در ارتباط با فرضیه اول پژوهش، نتایج آزمون تی تک‌نمونه‌ای نشان داد که ارزیابی پاسخ‌دهندگان نسبت به پیامدهای اقتصادی اقامتگاه‌های ثانویه در جهت افزایش درآمد روستائیان بوده و فرضیه اول پژوهش مورد تأیید قرار گرفت. این یافته با نتایج روشنی و همکاران (۱۳۹۶)، کاظمی و همکاران (۱۴۰۰) و اسمعیلی و همکاران (۱۴۰۰) همسو است که بر وجود آثار اقتصادی گردشگری و خانه‌های دوم در جوامع روستایی تأکید کرده‌اند. بنابراین، می‌توان گفت که در محدوده مورد مطالعه، ایجاد اقامتگاه‌های ثانویه توانسته است از طریق افزایش تقاضا، ورود سرمایه و گسترش فعالیت‌های مرتبط با گردشگری و خدمات، زمینه تقویت درآمد روستائیان را فراهم کند.

در مقابل، فرضیه دوم پژوهش مبنی بر اینکه مهم‌ترین پیامد اجتماعی ایجاد اقامتگاه‌های ثانویه در روستاهای شهرستان آستارا کاهش میزان مهاجرت از روستا است، تأیید نشد. این نتیجه حائز اهمیت است؛ زیرا نشان می‌دهد که ایجاد اقامتگاه‌های ثانویه، به‌تنهایی نمی‌تواند به عنوان عاملی قطعی برای تثبیت جمعیت و کاهش مهاجرت روستایی در نظر گرفته شود. این یافته با نتایج تی‌لور و همکاران (۲۰۱۸) درباره امکان جابه‌جایی ساکنان محلی و نیز یافته‌های مارتین و همکاران (۲۰۲۲) درباره پیامدهای اجتماعی گردشگری قابل مقایسه است. همچنین نتایج اسمیت و همکاران (۲۰۲۳) نشان می‌دهد که منافع اقتصادی اولیه خانه‌های دوم ممکن است در بلندمدت با تغییرات ساختاری اجتماعی همراه شود. از این رو، کاهش مهاجرت نیازمند مجموعه‌ای از عوامل همچون ایجاد اشتغال پایدار، تقویت فعالیت‌های تولیدی، ارتقای خدمات عمومی، بهبود کیفیت زندگی و افزایش مشارکت جامعه محلی است و نمی‌توان آن را صرفاً به توسعه اقامتگاه‌های ثانویه نسبت داد.

در مجموع، مقایسه یافته‌های پژوهش حاضر با مطالعات پیشین نشان می‌دهد که نتایج این تحقیق در بخش مهمی با پژوهش‌های داخلی و خارجی همسو است. وجه مشترک عمده مطالعات پیشین و پژوهش حاضر، ماهیت دوگانه و چندی‌بعدی اقامتگاه‌های ثانویه است؛ به این معنا که این پدیده از یک سو می‌تواند موجب افزایش درآمد، رونق ساخت‌وساز، افزایش ارزش املاک و ایجاد برخی فرصت‌های اقتصادی شود و از سوی دیگر، در صورت نبود مدیریت و برنامه‌ریزی مناسب، زمینه‌ساز تضعیف فعالیت‌های تولیدی، تغییر کاربری اراضی، فشار بر خدمات، تغییرات اجتماعی و فرهنگی و برخی پیامدهای محیطی شود. تفاوت در شدت و نوع این پیامدها را نیز می‌توان ناشی از تفاوت در ویژگی‌های اقتصادی، اجتماعی، محیطی و مدیریتی مناطق مورد مطالعه دانست.

بر اساس مجموع یافته‌های پژوهش، اقامتگاه‌های ثانویه در روستاهای شهرستان آستارا نه یک پدیده کاملاً مثبت و نه کاملاً منفی، بلکه پدیده‌ای با آثار اقتصادی و اجتماعی متنوع و دوگانه هستند. مهم‌ترین پیامد اقتصادی شناسایی شده، افزایش درآمد روستائیان و از مهم‌ترین پیامدهای مرتبط با توسعه کالبدی، مسکن و ساخت‌وساز بوده است؛ در مقابل، تولید و اشتغال روستایی از پیامدهای مطلوب کمتری برخوردار بوده‌اند. در بعد اجتماعی نیز آثار اقامتگاه‌های ثانویه در مؤلفه‌های مختلف یکسان نبوده و فرضیه مربوط به کاهش مهاجرت روستایی مورد تأیید قرار نگرفت. بنابراین، توسعه اقامتگاه‌های ثانویه تنها زمانی می‌تواند در

مسیر توسعه پایدار روستایی قرار گیرد که منافع اقتصادی حاصل از آن به فعالیت‌های تولیدی، اشتغال پایدار و ارتقای خدمات عمومی جامعه محلی پیوند داده شود. بر این اساس، برنامه‌ریزی برای توسعه اقامتگاه‌های ثانویه در شهرستان آستارا باید با مشارکت جامعه محلی، کنترل تغییر کاربری اراضی، حفاظت از منابع طبیعی، تقویت کسب‌وکارهای بومی و جلوگیری از تشدید نابرابری در دسترسی به زمین و خدمات انجام گیرد.

محدودیت‌های پژوهش

پژوهش حاضر با محدودیت‌هایی مواجه بوده است. نخست، اطلاعات مورد استفاده عمدتاً بر اساس دیدگاه و ادراک پاسخ‌دهندگان محلی گردآوری شده و ممکن است تحت تأثیر برداشت ذهنی آنان از پیامدهای اقامتگاه‌های ثانویه قرار گرفته باشد. دوم، مطالعه در یک مقطع زمانی انجام شده است؛ بنابراین امکان بررسی تغییرات پیامدهای اقتصادی و اجتماعی اقامتگاه‌های ثانویه در طول زمان محدود بوده است. سوم، تفاوت میان روستاهای شهرستان آستارا از نظر میزان گسترش اقامتگاه‌های ثانویه، شرایط اقتصادی، دسترسی به خدمات و ویژگی‌های محیطی می‌تواند موجب تفاوت در شدت و نوع پیامدها شود. چهارم، محدودیت دسترسی به برخی داده‌های ثبتی و عینی درباره تعداد اقامتگاه‌های ثانویه، میزان سرمایه‌گذاری، تغییرات قیمت زمین و مسکن، میزان اشتغال و تغییرات جمعیتی، امکان انجام برخی تحلیل‌های دقیق‌تر را محدود کرده است. همچنین با توجه به ماهیت محلی پژوهش، تعمیم نتایج به سایر مناطق روستایی باید با توجه به تفاوت‌های زمینه‌ای و ویژگی‌های خاص هر منطقه انجام شود.

پیشنهاد‌های زیر برای تحقیقات آتی ارائه می‌گردد:

- ❖ بررسی تأثیرات اقتصادی و اجتماعی بلندمدت توسعه اقامتگاه‌های ثانویه بر کیفیت زندگی ساکنان روستایی
- ❖ مدل‌سازی اثرات توسعه اقامتگاه‌های ثانویه بر الگوهای مصرف انرژی و تولید پسماند
- ❖ تحلیل آماری دقیق از تأثیر توسعه اقامتگاه‌های ثانویه بر بازار کار، توزیع درآمد
- ❖ بررسی عمیق دیدگاه‌ها و تجربیات ساکنان محلی (به‌ویژه زنان و جوانان) در مورد تأثیرات توسعه اقامتگاه‌های ثانویه بر فرهنگ و هویت محلی
- ❖ تحلیل محتوای رسانه‌ها و شبکه‌های اجتماعی در مورد اقامتگاه‌های ثانویه در شهرستان آستارا.

حامی مالی

این اثر حامی مالی نداشته است.

سهام نویسندگان

پژوهشگران در انجام این پژوهش سهم برابر دارند.

تضاد منافع

نویسندگان اعلام می‌دارند، هیچ تضاد منافی در رابطه با نویسندگی و یا انتشار این مقاله ندارند.

تقدیر و تشکر

بنابر اظهار نویسنده مسئول، این مقاله مستخرج از رساله دکتری است و از مسئولین انتشار تشکر می‌کند.

منابع

- ۱) ابراهیمی، محمدصادق؛ یعقوبی، محمد (۱۳۹۹)، تحلیل آثار اقتصادی- اجتماعی گردشگری بر توسعه مناطق روستایی دهستان طریقه، برنامه ریزی و توسعه گردشگری، دوره ۹، شماره ۳۴، صص ۱۹۹-۲۱۵.
<https://doi.org/10.22080/jtpd.10.22080.18457.3255>
- ۲) اسمعیلی، فضل اله؛ خداداد، مهدی؛ مرادی، اعظم (۱۴۰۰)، تأثیرات اقتصادی گردشگری خانه‌های دوم در روستاهای هدف گردشگری مورد مطالعه: روستای توشن گرگان، گردشگری و اوقات فراغت، شماره ۱۱، صص ۱۲۹ تا ۱۳۹،
<https://doi.org/10.22133/tlj.10.22133.315833.1022/tlj.10.22133.315833.1022>
- ۳) ایزدی سعدی، علی اکبر؛ تقوایی، مسعود؛ پیوسته گر، یعقوب (۱۴۰۳)، نقش خدمات در توسعه گردشگری، مطالعه موردی: کلانشهر شیراز، انجمن جغرافیای ایران، نشریه: جغرافیا، دوره: ۲۲، شماره: ۸۲، صفحات: ۱-۲۶.
<https://civilica.com/doc/2127631>
- ۴) بوزرجمهری، خدیجه، جعفری، فهیمه، و معینی، علیرضا. (۱۴۰۰). بررسی آثار و پیامدهای اقامتگاه های بوم گردی بر جوامع روستایی (مطالعه موردی: روستاهای کنگ و درخت سپیدار استان خراسان رضوی). مطالعات برنامه ریزی سکونتگاه های انسانی (چشم انداز جغرافیایی)، ۱۶(۴ (پیاپی ۵۷)، ۷۴۱-۷۶۰. <https://sid.ir/paper/fa1031125SID>
- ۵) بیگدلی، اعظم، عینالی، جمشید، رابط، علیرضا، عباسی، فریا (۱۳۹۷)، ارزیابی اثرات گردشگری خانه‌های دوم بر روی کیفیت زندگی ساکنین دائمی (مطالعه موردی: دهستان سعیدآباد، شهرستان ایجرود)، فصلنامه مطالعات برنامه‌ریزی سکونتگاه‌های انسانی، دوره ۱۳، شماره ۱، (پیاپی ۴۲)، صص ۲۱۶ تا ۱۹.
- ۶) حاتمی خانقاهی، توحید، وزیری، وحید، تقی‌زاده هیر، مهسا (۱۳۹۹)، بررسی آثار کالبدی شکل‌گیری خانه‌های دوم بر منطقه گردشگری سرعین از دیدگاه ذی‌نفعان، معماری و شهرسازی آرمان‌شهر، شماره ۳۰، صص ۳۱ تا ۴.
- ۷) خادمی، اکرم (۱۴۰۲)، بررسی تاثیر گردشگری روستایی بطور اخص اقامتگاه های بومگردی بر اقتصاد ایران، اولین کنفرانس ملی بدون نفت، چگونه؟، تهران، <https://civilica.com/doc/1893865>
- ۸) خواجه نبی، فهیمه (۱۳۹۵)، ارزیابی اثرات اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی گردشگری در توسعه مناطق روستایی. سومین کنفرانس بین المللی اقتصاد سبز: ۲۴-۱.
- ۹) رحیمی، علی؛ رضایی، محمدرضا؛ پاشاپور، حجت‌الله (۱۴۰۳)، آینده‌پژوهی روندهای تاثیرگذار بر توسعه گردشگری ایران در دوران پساکرونا، پژوهش‌های جغرافیای انسانی، دوره ۵۶، شماره ۱ (پیاپی ۱۲۷)،
<https://doi.org/10.22059/jhgr.10.22059.335020.1008421>
- ۱۰) رضوانی، محمدرضا؛ اکبریان رونیزی، سعیدرضا؛ افتخاری، رکن‌الدین، عبدالرضا؛ سیدعلی، بدری (۱۳۹۰)، تحلیل مقایسه‌ای آثار اقتصادی گردشگری خانه‌های دوم با گردشگری روزانه بر نواحی روستایی، با رویکرد توسعه پایدار (مورد مطالعاتی: شهرستان شمیرانات، استان تهران)، <https://civilica.com/doc/1750468>
- ۱۱) روشنعلی، محمد، و ریاحی، وحید. (۱۳۹۶). نقش بوم‌گردی در توسعه اقتصادی مناطق روستایی (مطالعه موردی: دهستان پنج هزاره شهرستان بهشهر). جغرافیایی فضای گردشگری، ۷(۲۵)، ۵۱-۶۵. <https://sid.ir/paper/fa214166SID>
- ۱۲) سرور، رحیم، محمودیان، میترا (۱۳۹۵)، گردشگری خانه‌های دوم و اثرات آن بر نواحی روستایی (مطالعه موردی: روستاهای دهستان مهماندوست نیر)، پژوهش‌های مکانی و فضایی، سال اول، شماره یک.
- ۱۳) سعیدی، عباس، و سلطانی مقدس، ریحانه. (۱۳۹۲). نقش خانه های دوم در گردشگری و جریان سرمایه در نواحی روستایی مورد: ناحیه بینالود (خراسان رضوی). جغرافیا، ۱۱(۳۶)، ۳۳-۵۳. <https://sid.ir/paper/fa150398SID>
- ۱۴) سلطانی، زهرا؛ گودرزی، مجید؛ باوی، سمیه (۱۴۰۴)، مدل‌سازی معادلات ساختاری عوامل مؤثر بر شکل‌گیری و پایداری اقامتگاه‌های بوم گردی شهرستان آبادان، انجمن جغرافیای ایران، دوره ۲۳، شماره ۸۴، صفحه ۶۵-۸۷.
<https://doi.org/10.22034/jiga.2025.2049631.1369>
- ۱۵) شعبانی، عاطفه؛ محمدی، حمیدرضا؛ مهدوی حاجی‌لویی، مسعود (۱۴۰۱)، جایگاه صنایع دستی در توسعه گردشگری روستای متکازین (استان مازندران)، انجمن جغرافیای ایران، دوره ۲۰، شماره ۷۳، صفحه ۱۵۷-۱۶۹.
<https://dor.isc.ac/dor/http://dor.net/dor/20.1001.1.27833739.1401.20.73.9.7>

- ۱۶) صادقلو طاهره، عرفانی زینب. تحلیل عوامل تغییر کاربری اراضی در نواحی روستایی با استفاده از رویکرد تئوری بنیانی (مطالعه موردی: روستاهای بخش شاندیز). فضای جغرافیایی. ۱۴۰۰؛ ۲۱ (۷۳)، صص ۳۵-۵۴. <http://geographical-fa.html\3037space.iau-ahar.ac.ir/article->
- ۱۷) عزیزی، کاروان، رستگار، شفق، حیدری، قدرت اله، و جعفریان، زینب. (۱۳۹۸). اثرات اقتصادی-اجتماعی بوم گردی بر توانمندی جوامع محلی مورد: ناحیه بلده در استان مازندران. اقتصاد فضا و توسعه روستایی، ۱۸ (پیاپی ۲۷)، ۷۹-۹۶. <https://sid.ir/paper/fa521690.SID>
- ۱۸) عصارى، ابراهیم؛ و همکاران. (۱۳۹۵). گردشگری روستایی: مفاهیم، الگوها و راهبردها. انتشارات دانشگاه تهران.
- ۱۹) علیقلی زاده فیروزجایی (۱۳۹۴)، نقش و اثرات توسعه گردشگری خانه‌های دوم بر ابعاد اجتماعی و فرهنگی سکونتگاه‌های روستایی (مطالعه موردی: دهستان میرشمس‌الدین شهرستان تنکابن)، مطالعات برنامه‌ریزی سکونتگاه‌های انسانی، دوره ۱۰، شماره ۳۰، صص ۵۷-۶۷.
- ۲۰) عینالی جمشید، رومیانی احمد. تحلیلی بر اثرات گردشگری خانه‌های دوم در مناطق روستایی مطالعه موردی: دهستان حصار ولی عصر - شهرستان بوئین‌زهرا. فضای جغرافیایی. ۱۳۹۴؛ ۱۵ (۴۹): صص ۱۱۵-۱۳۶. <http://geographical-fa.html\1712space.iau-ahar.ac.ir/article->
- ۲۱) غفوری، علی و بیدخوری، علیرضا و استاد، فاطمه و شریعتی، حمیدرضا (۱۴۰۲)، بررسی نقش گردشگری بر توسعه سکونتگاه‌های روستایی از منظر معیشت پایدار (مطالعه موردی روستای بوژان در شهرستان نیشابور) نهمین کنگره سالانه بین‌المللی عمران، معماری و توسعه شهری، تهران، <https://civilica.com/doc/1952547/>
- ۲۲) فیروزنیا، قدیر؛ رکن الدین افتخاری، عبدالرضا؛ ولی خانی، محبوبه (۱۳۹۲)، پیامدهای گسترش ویلاسازی (خانه‌های دوم) در نواحی روستایی دهستان تاررود شهرستان دماوند، انجمن جغرافیای ایران، دوره ۱۶، شماره ۴، صفحه ۷۷-۹۹، <https://doi.org/10.30490/rvt.10.30490>
- ۲۳) کاظمی، محمدرضا، شهماری اردجانی، رفعت، و پورشیخیان، علیرضا. (۱۴۰۰). تبیین ظرفیت‌ها و زمینه‌های توسعه پایدار روستایی با تأکید بر گردشگری طبیعی در روستاهای شهرستان بندر انزلی. نگرش‌های نو در جغرافیای انسانی (جغرافیای انسانی)، ۱۳ (۳)، ۹۰۳-۹۲۲. <https://sid.ir/paper/fa1035263.SID>
- ۲۴) لطفی‌نیا، محمدتقی؛ آمار، تیمور (۱۳۹۷)، تحلیل نقش گردشگری خانه‌های دوم در تحولات کالبدی-فضایی روستاهای هدف گردشگری شرق استان گیلان در دهه اخیر، دوره ۱۶، شماره ۵۶، صص ۱۲۲-۱۳۷، <https://rimag.ir/fa/Article/FullText880>
- ۲۵) لنگوری زینب، نیکخواه هدایت‌الله، صالحی صادق (۱۴۰۲). بررسی اثرات اجتماعی، اقتصادی و زیست‌محیطی گسترش خانه‌های دوم در نواحی روستایی شهرستان سوادکوه شمالی. اقتصاد فضا و توسعه روستایی. <https://dor.isc.ac/dor/20.1001.1.23222131.1402.50.5>
- ۲۶) متولی طاهر، نرگس، صحنه، بهمن، نجفی کانی، علی‌اکبر (۱۳۹۷)، تحلیلی بر عملکرد خانه‌های دوم در توسعه پایدار، روستاهای کوهستانی: مطالعه موردی: بخش چهاردانگه، شهرستان ساری، فصلنامه روستا و توسعه، سال ۲۱، شماره ۱، صص ۱۳۳ - ۱۵۹.
- ۲۷) محمدی، مصطفی، و میرتقیان رودسری، سیدمحمد. (۱۳۹۵). کارآفرینی راهبردی مقصدهای گردشگری روستایی (مطالعه موردی: دهستان جنت رودبار رامسر). جغرافیا، ۱۴ (دوره جدید) (۴۹)، ۲۴۹-۲۷۶. <https://sid.ir/paper/fa150206.SID>
- ۲۸) مزیدی، هاجر، منشی‌زاده، رحمت اله، عزیزپور، فرهاد، و رحمانی، بیژن. (۱۳۹۹). سازمان فضایی مقصدهای گردشگری در نواحی روستایی. جغرافیا، ۱۸ (۶۴)، ۲۳-۳۵. <https://sid.ir/paper/fa959178.SID>
- ۲۹) مهدی‌پور، منوچهر؛ آمار، تیمور؛ پوررمضان، عیسی (۱۴۰۰)، نقش گردشگری خانه‌های دوم در تغییرات کالبدی و زیست‌محیطی شهرستان لاهیجان طی دو دهه اخیر (مطالعه موردی: دهستان شیرجوپشت شهرستان لاهیجان)، نشریه فضای گردشگری، دوره ۱۰، شماره ۴۰، صص ۳۳-۴۶.
- ۳۰) موحد، علی؛ شماعی، علی؛ ساسان پور، فرزانه؛ ارجمندی، منصور (۱۳۹۹)، تحلیلی بر ظرفیت‌های گردشگری پایدار شهری، مطالعه موردی: شهر یزد، انجمن جغرافیای ایران، دوره ۱۸، شماره ۶۷، صفحه ۴۰-۵۶. <https://dor.isc.ac/dor/20.1001.1.27172996.1399.18.4.3.4>

- ۳۱) نظم فر، حسین، و علی بخشی، آمنه. (۱۴۰۰). آینده پژوهی برنامه ریزی توسعه گردشگری (نمونه موردی: استان اردبیل). تحقیقات کاربردی علوم جغرافیایی (علوم جغرافیایی)، ۲۱(۶۳)، ۷۹-۵۹. <https://sid.ir/paper/fa965768SID>
- ۳۲) الهی، لیلا (۱۴۰۳)، مروری بر توسعه گردشگری پایدار روستایی، نشریه: نخبگان علوم و مهندسی، دوره: ۹، شماره: ۴، صص ۲۲-۲۹: <https://civilica.com/doc/2098177>
- 33) Aditya, R., Jaya, P., & zudin, A. (2022). The role of ecotourism in developing local communities in Indonesia. *Journal of Ecotourism*, 23(1):1-18. DOI:10.1080/14724049.2022.2117368
- 34) Fletcher, R., & Neves, K. (2018). Community participation in tourism development. *Tourism Management*, 66(2), 45-58.
- 35) Furkan Baltaci, Aydin Cevirge, (2020), THE IMPACTS OF SECOND HOME TOURISM ON SOCIO-CULTURAL AND ECONOMIC LIFE: THE RESIDENTS' PERSPECTIVES, Original scientific paper.
- 36) Jones, R., & Smith, L. (2021). "The Interaction between Rural Tourism and Natural Resource Management in Developed Countries". *Journal of Environmental Economics*, 53(1), 78-92.
- 37) Kushandaani, K. (2019). Social and Economic Empowerment for Village Women as a Strategy of Village Development. *The Indonesian Journal of Planning and Development* 4(1),1. <https://doi.org/10.14710/ijpd.4.1.1-6>
- 38) Leal, J., (2006), "Multiple Residential Practices and Second Homes in Southern Europe: The Spanish Case. In: an Expanding Europe: Theory, Policy, Participation and Implementation", [Online]: [Http://Enhr2006 Ljubljana.Uirs.Si/Publish/W24_Leal.Pdf](http://Enhr2006 Ljubljana.Uirs.Si/Publish/W24_Leal.Pdf).
- 39) Martin, P., & Wilson, D. (2022). "Economic and Social Impacts of Tourism on Rural Areas in Developing Countries". *Journal of Rural Development*, 38(4), 211-227.
- 40) Noghreh Alizadeh Deravi, B., Ghodskhah Daryaei, M., and A. HeYdari safari kouchi. 2020. Prioritization of forest degradation factors in West Gilan during 24-years, usin remote sensing techniques. *Physical Geography Quarterly*, 13(49): 23-34.
- 41) Smith, J., & Jones, A. (2023). "The Impact of Second Homes Tourism on Rural Communities". *Tourism Economics Journal*, 45(2), 123-145.
- 42) Smith, M., & Robinson, J. (2024). The future of tourism: Trends and scenarios for the coming decade. *Foresight*, 26(1), 85-99.
- 43) Taher, Narges, Sahneh, Bahman, Najafi Kani, Ali Akbar (2018), An analysis of the performance of second homes in sustainable development, Mountainous villages: A case study: Chahardangeh district, Sari county, *Quarterly Journal of Village and Development*, 21 (1), 133-159. [In Persian].
- 44) Taylor, R., & Clark, G, (2018), Environmental impacts of second homes in rural areas: A systematic review, *Environmental Management*, 62(4), 678-692.
- 45) Wang, X., Zhen, F., Tang, J., Shen, L., & Liu, D. (2021). Applications, experiences, and challenges of smart tourism development in China. *Journal of Urban Technology*, 1-26. <http://dx.doi.org/10.1080/10630732.2021.1879605>
- 46) Woods, D., & Cohen, B. (2017). "Cultural and Social Impacts of Secondary Homes in Rural Areas". *Cultural Geography Review*, 42(1), 98-112.